

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

OmaSohva

Nuorten arjentaitoja tukevan pienryhmätoiminnan suunnitelma Jyväskylän kaupungin nuorisopalveluille

Laura Väisänen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma 210 op

Huhtikuu 2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Laura Väisänen	Sivumäärä 30 ja 15 liitesivua
Työn nimi OmaSohva – Nuorten arjentaitoja tukevan pienryhmätoiminnan suunnitelma Jyväskylän kaupungin nuorisopalveluille	
Ohjaava opettaja Tarja Jukkala	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut/Keltinmäen alue, Seppo Pohjolainen	
Tiivistelmä <p>Toiminnallisena opinnäytetyönäni laadin OmaSohVa-arjentaitoryhmän suunnitelman Jyväskylän kaupungin nuorisopalveluiden Keltinmäen alueen tilauksesta. Myöhemmin työ ja laadittu materiaali on käytettävissä myös muilla nuorisotiloilla vastaavien pienryhmien ohjaukseen.</p> <p>Suunnittelemani pienryhmätoiminnan kokonaisuuden nimeksi muodostui OmaSohVa, joka kuvaa toisaalta nuoren itsenäistymistä ja matkaa kohti ensimmäistä omaa sohvaa ja toisaalta Jyväskylän kaupungin nuorisopalveluiden sosiaalisesta vahvistamisesta käyttämää termiä SohVa.</p> <p>Opinnäytetyönä suunnitellussa toiminnassa nuorisotyön pienryhmätoimintaa käytetään paitsi sosiaalisten taitojen harjaannuttamiseen, myös tietoperusteisempaan kotitalouden ja arjen hallinnan sisältöjen oppimiseen. Arjenhallinta on edellytyksenä laajemmalle elämänhallinnalle, jolloin suunnitellun kaltaisen ryhmän toteuttaminen esimerkiksi koulutuksen nivelvaiheessa oleville nuorille voidaan nähdä yhtenä konkreettisena toimenpiteenä syrjäytymisen ehkäisyssä. Lisäksi mukana ovat sisäänrakennetusti pienryhmätoiminnan sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet.</p> <p>Opinnäytetyönä laadittua materiaalia voidaan käyttää myös yhtenä välineenä osallistavan ja osallistuvan nuorisotilakulttuurin synnyttämisessä ja tukemisessa. Laadittu suunnitelma tukee osaltaan toimintaan osallistuvien nuorten yhteisöllisyyden kokemusta ja tarjoaa osallistumisen ja yhteistoiminnan mahdollisuuksia.</p> <p>Työn teoriataustassa luodaan katsaus elämän- ja arjenhallintaan, ryhmien käyttämiseen oppimisessa sekä pienryhmätoimintaan nuorisotyössä. Teoriataustassa perehdytään myös osallisuuden käsitteeseen ja osallistavaan nuorisotilakulttuuriin. Näistä lähtökohdista laadittiin kymmenen kerran OmaSohVa-pienryhmätoiminnan kokonaisuus nuorisonohjaajien käyttöön ja sovellettavaksi. Suunnitellussa toiminnassa keskeistä on yhteistoiminnallisuus sekä nuorten osallistuminen ja tekemällä oppiminen.</p> <p>Työn tilaajan edustajilta sain työstäni positiivista palautetta, ja laatimani produkti nähdään käyttökelpoiseksi käytännön nuorisotyötä tukevaksi materiaaliiksi.</p>	
Asiasanat pienryhmät, elämänhallinta, arjenhallinta, sosiaalinen vahvistaminen, osallisuus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Laura Väisänen	Number of Pages 30 + 15
Title OmaSohVa – plan and material for small group activity increasing youth's everyday skills	
Supervisor Tarja Jukkala	
Subscriber and/or Mentor Youth Services of Jyväskylä/Keltinmäki youth centre, Seppo Pohjolainen	
Abstract <p>The aim of this practical thesis was to create a plan and a material for an educational small group activity focusing on everyday skills and cooking. The material was made for the youth leaders to use it in youth centres. Material's purpose is to make it easier to arrange this kind of group action and to give some inspiration for youth workers. The subscriber of the thesis is Youth Services of Jyväskylä and more specific the youth centre of Keltinmäki. Later on the material could be used also in other youth centres in Jyväskylä.</p> <p>The material combines practicing everyday skills and learning about them with social goals of youth work's small group activity. Everyday skills are skills such as cooking, taking care of one's own apartment and for example taking care of one's financial issues. They are an important part of the entity of life management skills. Offering small group activities focused on everyday skills could be seen as a concrete action for decreasing the risk of exclusion. Learning and practicing skills like this are important especially for those youngsters who are soon moving in to their own apartments and starting a life of their own. The material could also be seen as a concrete action to increase youth participation in youth centres.</p> <p>This thesis contains theory of everyday skills, life management skills, co-operative learning and small group activity in youth work and also about youth participation, empowerment and participation in youth centres. These are important starting points for making the material and planning the action. The main points of the action itself should be not only to learn the concrete life skills but also the co-operation skills and co-operative learning, participating and learning by doing.</p> <p>Subscriber of the thesis was very satisfied with the material I made. It seems the plan could be used also in other youth centres and that it offers something new for the concrete youth work on the field.</p>	
Keywords small group activity, life management skills, everyday skills, social reinforcement, youth participating	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 ARJENHALLINTA ON ELÄMÄNHALLINTAA	6
3 TIIVISTYYKÖ TYHMYYS?	8
3.1 Oppiminen ryhmissä	8
3.2 Pienryhmätoiminta nuorisotyössä	11
3.3 Pienryhmätoiminnan piilotavoitteet ja indoktrinaatio	13
3.4 Pienryhmätoiminnan Jyväskylän malli	14
4 OSALLISUUTTA NUORISOTILOILLA – ONKO SITÄ?	17
5 OMASOHVA OPINNÄYTETYÖNÄ – MITÄ JA MITEN?	20
5.1 Työn tausta ja prosessin eteneminen	20
5.2 OmaSohVa-materiaalin kuvaus ja valintojen perustelut	22
6 ARVIOINTI JA POHDINTA	24
6.1 Työn tilaajan arvio materiaalista	24
6.2 Oma arviointi ja pohdinta	25
LÄHTEET	29
LIITE: OmaSohVa – arjentaitopienryhmän materiaali	31

1 JOHDANTO

Toiminnallisen opinnäytetyöni aiheena oli laatia osallistavan arjentaitopienryhmän suunnitelma ja materiaali Jyväskylän kaupungin nuorisopalveluiden Keltinmäen alueen tilauksesta. Aloite työn tekemiseen syntyi käytännön ruohonjuuritason nuorisotyössä työskennellessäni nuorisotilalla nuorisonohjaajana. Työn tavoitteena ja tarkoituksena oli laatia nuorisonohjaajien käyttöön sellainen arjentaitoryhmän materiaali, jossa yhdistyvät niin pienryhmätoiminnan sosiaaliset tavoitteet kuin arjentaitojen harjaannuttamisen tiedolliset tavoitteet.

Työn lähtökohtina toimivat nuorisotyöllinen pienryhmätoiminta, arjentaitojen harjaannuttaminen yhdessä toimien sekä osallisuuden näkökulma. Tiedollisten sisältöjen lisäksi toiminnassa ovat sisäänrakennetusti mukana pienryhmätoiminnan sosiaaliiseen vuorovaikutukseen liittyvät tavoitteet sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemisen tavoitteet. Pienryhmätoiminta on Jyväskylän kaupungin nuorisopalveluilla osa laajempaa sosiaalisen vahvistamisen kokonaisuutta, josta käytetään arkityössä termiä SohVa. Arjentaitoryhmän toiminta sai näin nimekseen OmaSohVa – ovathan nuoret matkalla kohti ensimmäistä omaa sohvaansa eli omaa asuntoa, ja pienryhmätoiminta on myös sosiaalista vahvistamista.

Toiminta ja materiaali on suunnattu ikävaiheeseen, jolloin itsenäistyminen ja lapsuskodista irtautuminen on nuoren elämässä ajankohtaista. OmaSohVa-toiminta voi osaltaan toimia matkaeväänä tai repuntäytteenä matkalla kohti omaa asuntoa ja itsenäistä elämää. Omilleen muuttaminen edellyttää riittäviä elämän- ja arjenhallinnan taitoja, jotta asunto ja elämä pysyvät järjestyksessä. Työn merkittävänä perusteluna on, että arkisen elämän hallinnalla on vääjäämättä vaikutusta kokonaisvaltaisempaan tunteeseen elämönhallinnasta. Arjenhallinta voidaan nähdä ihmisen perustarpeisiin vastaamisena. Yksinkertaistaen ihmisellä on siis oltava koti, lämpöä ja ruokaa ennen kuin voimavaroja voidaan vapauttaa vaikkapa opiskeluun tai työpaikan hankintaan. Näin ollen arjentaitojen harjaannuttaminen voidaan nähdä yhtenä tärkeänä näkökulmana syrjäytymisen ehkäisyssä.

Työssä luodaan katsaus oppimisen sosiaaliseen luonteeseen sekä pienryhmätoimintaan nuorisotyön menetelmänä. Ryhmä on luonnollinen ympäristö sosiaalisten taitojen harjaannuttamiseen, mutta ryhmää voidaan käyttää tavoitteellisesti myös tietopuusteisempaan oppimiseen. Lisäksi perehdyn osallisuuteen erityisesti nuorisotilakontekstissa. Osallistavan pienryhmätoiminnan sekä tiedollisten sisältöjen ja tavoitteiden yhdistäminen vaatii huolellista suunnittelua, jotta sekä tiedolliset että sosiaaliset tavoitteet pystytään saavuttamaan nuoria osallistavalla ja innostavalla tavalla. Laatimani materiaali toimii esimerkkinä siitä, kuinka nämä asiat on mahdollista yhdistää. Suunnitelmallisuuden lisäksi edellä esitettyjen seikkojen toteutuminen vaatii myös ohjaajan kykyä joustaa suunnitelmista, kohdata nuoret aidosti ja työskennellä omalla persoonallaan – juuri sitä, mitä nuorisonohjaajien ammattitaito muun muassa on.

Vastaavanlaista ryhmätoiminnan kokonaissuunnitelmaa ei ole omalla alkavalla uralani tullut vastaan, vaikka arkitaitojen harjaannuttaminen sopii erinomaisesti myös nuorisotilatoiminnan osaksi. Kohderyhmäön valmiina olemassa tilojen kävijäkunnassa ja kokkaaminen ja leipominen ovat usein toivottuja toimintoja nuorisotiloilla. Nuorisotilan kävijäkunta on siis mitä otollisinta maaperää arkisen elämänhallinnan sisältöjen välittämiseksi. Työn tarkoituksena on helpottaa nuorisonohjaajien päivittäistä työtä tarjoten virikkeitä vastaavanlaisen ryhmätoiminnan järjestämiseen. Tarkoituksena on myös, että nyt laadittu materiaali toimisi osaltaan yhtenä välineenä osallistavan ja osallistuvan nuorisotilakulttuurin synnyttämisessä ja tukemisessa.

2 ARJENHALLINTA ON ELÄMÄNHALLINTAA

Elämänhallinta on tunne siitä, että hallitsee niin itsensä kuin ympäristöstä tulevia vaatimuksia, odotuksia ja paineita (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 1999, 148). Se voidaan määritellä yksilön kyvyksi kohdata vaikeuksia, epäonnistumisia ja kriisejä ja käsitellä näitä joustavasti (Leppilampi & Piekkari 1998, 9). Elämän kokeminen mielekkäänä, merkittävänä ja ennakoitavana on osa elämänhallinnan tunnetta ja siihen kuuluvat myös elämänarvot, itsetunto ja minäkäsitys. Hyvää elämänhallintaa on ihmisellä, joka suhtautuu itseensä myönteisesti, pystyy luomaan elämälleen mielekkäitä

tavoitteita, omistautuu asioilleen ja ponnistelee tavoitteidensa saavuttamiseksi. (Nyyti ry 2011.)

Arjenhallinta tai arkinen elämänhallinta voidaan ymmärtää arkisten, jokapäiväisten asioiden hallinnaksi. KOTA – Lasten ja nuorten hyvinvointi ry:n arjenhallinnan teoriassa keskeisenä käsitteenä on koti, joka on paitsi todellinen konkreettinen koti, myös metafora hyvästä elämästä ja turvallisuudesta. Teorian mukaan arjenhallinta koostuu fyysisestä ja sisäisestä kodista sekä kodin vuorovaikutuksesta ja ylläpidosta. Fyysinen koti muodostuu ulkoisista puitteista (huone, asunto tai esim. luokkahuone) sekä niihin muodostetusta emotionaalisesta suhteesta. Tilasta tekee oman esimerkiksi henkilökohtaiset tavarat tai siisteys. Oma tila toimii kotipesänä, josta käsin reviiriä laajennetaan ympäröivään maailmaan. Sisäisellä kodilla viitataan menneisyyteen ja juuriin, jotka ovat muodostuneet ihmisistä, paikoista, tapahtumista ja niihin liittyvistä tunnetiloista. Vuorovaikutus ja turvallisuutta tuottava ihmissuhteiden verkosto on tärkeä tekijä koetun turvallisuuden kannalta. Liittymällä verkostoon yksilöstä tulee osaa suurempaa kokonaisuutta ja sen identiteettiä. Arjessa selviytyminen edellyttää myös arkipäivän rutiinien hallintaa. Arkipäivän taitoja ovat mm. ruoanlaitto, hygienian hoito, asiakirjojen hoito, varainkäytön suunnittelu ja hallinta sekä ajankäytön suunnittelu. Puutteet arjen rutiinien hallinnassa vähentävät fyysistä ja psyykkistä jaksamista ja taloudellista toimeentuloa. (KOTA – Lasten ja nuorten hyvinvointi ry 2011.)

Opinnäytetyössä arjenhallinta ymmärretään olennaisena osana elämänhallintaa ja välttämättömänä perustarpeiden tyydyttämisenä. Tästä näkökulmasta arjenhallinnan ja arkisten rutiinien hoitaminen toimii edellytyksenä sille, että voimavaroja voidaan irrottaa esimerkiksi opiskeluun tai työskentelyyn. Näin ollen arkisten taitojen hallinnalla on vaikutuksensa myös syrjäytymisen ehkäisyyn.

Opinnäytetyössä nähdään myös, että ikäluokat kokoavana ”katiskana” (lainaus erään harjoitteluni ohjaajalta, pitkän linjan nuorisonohjaajalta Marja-Leena Tiihoselta) nuorisotila on mitä mainioin ympäristö harjoittaa myös arkipäivän taitoja. Uskoakseni erilaisten arjen askareiden toteuttaminen nuorisotiloilla ja etenkin nuorten osallistuminen yhteisiin askareisiin vaihtelee paljon nuorisotiloittain. Tähän vaikuttavat luonnollisesti käytössä olevat tilat ja välineet, tilan siivouskäytännöt jne. Yhteinen arkinen puuhailu voisi kuitenkin olla yksi arjentaitojen harjaannuttamisen menetelmä, joka

voisi kuulua sisäänrakennettuna osana nuorten tilan toimintaan. Toinen tai rinnakkainen vaihtoehto on järjestää asiaan keskittyvää erillistä ohjattua toimintaa, siis leipomistuokioita, kokkikerhoa tai nyt käsillä olevan kaltaista arjentaitoryhmää.

3 TIIVISTYYKÖ TYHMYYS?

3.1 Oppiminen ryhmissä

Ihminen on sosiaalinen eläin ja seura tekee kaltaisekseen. Oppimisen sosiaalista luonnetta voidaan lähestyä niin eloonjäämisvietin kautta kuin kehityspsykologisten teorioiden näkökulmasta. Esimerkiksi tunnetussa Maslow'n tarvehierarkiassa sosiaalinen liittymisen tarve seuraa heti fysiologisia perustarpeita ja turvallisuuden tarvetta (ks. esim. Saarinen, Ruoppila & Korkiakangas 1994, 79; Metsämuuronen 1997, 10-12). Bronfenbrennerin ekologinen sosiaalistumisteoria (1979) kuvaa lapsen ja nuoren liittymistä yhteiskuntaan erilaajuisten kehien, systeemeiden avulla. Yksilö on näiden systeemien kanssa aktiivisessa vuorovaikutuksessa vaikuttaen ympäristöönsä ja toisaalta mukautuen ympäristön ehtoihin ja edellytyksiin (Saarinen ym. 1994, 88-91.) Ryhmään kuuluminen on ollut ihmislajin eloonjäämisen edellytys (Jauhiainen & Eskola 1993, 43). Jo näiden lausumien valossa lienee selvää, että yksilön sosiaalisella ympäristöllä on ratkaiseva merkitys siihen mitä yksilö oppii ja mihin hän sosiaalistuu.

Oppimista käsittelevien konstruktivististen teorioiden mukaan oppijan aikaisemmillä kokemuksilla ja tietorakenteilla on ratkaiseva merkitys uuden oppimisen kannalta. Konstruktivistisissä näkemyksissä oppija rakentaa itse oman subjektiivisen todellisuutensa ja oman maailmansa tulkitsemalla ulkomaailmasta tulevaa informaatiota omien kokemustensa kautta. Subjektiivisista kokemuksista tulee objektiivista tietoa nimenomaan sosiaalisen vuorovaikutuksen ja oppilaiden keskinäisen yhteistoiminnan avulla. Oppija ei elä sosiaalisessa tyhjiössä vaan on jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. (Sahlberg & Leppilampi 1994, 24-26.)

Ryhmä edistää oppimista, mutta voi myös estää sitä. Ryhmän tarjoamat sosiokognitiiviset ristiriidat eli eroavaisuudet ajattelussa ja käsityksissä voivat parhaimmillaan

innostaa ponnistelemaan uuden oppimiseksi verrattaessa omaa ja toisten ajattelua tai toimintaa. Toisaalta liian suuret näkemuserot voivat pikemminkin kannustaa pitäytymään omassa näkemyksessä. (Repo-Kaarento 2007, 24.)

Ryhmän käyttö oppimisessa voi mahdollistaa myös omalla lähikehitysvyöhykkeellä toimimisen (Repo-Kaarento 2007, 24). Lev Vygotskin lähikehitysvyöhykkeen käsite perustuu ajatukseen sosiaalisesta konstruktivistisesta oppimisesta. Lapsi oppii sosiaalisessa vuorovaikutuksessa esimerkiksi vanhemmiltaan. Lähikehityksen vyöhykkeellä pystytään tuetusti suoriutumaan sellaisista tehtävistä, joista ei yksin vielä pystyttäisi suoriutumaan. (Repo-Kaarento 2007, 24-25; Ruoppila 1995, 26; Saarinen ym. 1994, 127.) Ryhmä voi siis auttaa jäseniään ylittämään oman todellisen kehitystasonsa ja ns. ylittämään itsensä (Repo-Kaarento 2007, 24). Vastaavasti ryhmä voi aiheuttaa myös alisuoriutumista, jolloin toimitaan oman todellisen kehitys- ja taitotason alapuolella.

Ryhmän voidaan nähdä vahvistavan opiskelumotivaatiota, jos ryhmällä on yhteinen mielekäs tavoite ja olemassa olon tarkoitus. Ryhmässä yksilöllisestä prosessista tulee ryhmän yhteinen prosessi, ja jokaisen panosta tarvitaan tavoitteen saavuttamiseksi. Tärkeässä roolissa on myös ryhmän emotionaalinen tuki silloin, kun oma innostus laantuu tai asiat tuntuvat vaikeilta. Vertaisryhmässä jaetaan myös oppimisen ilon ja onnistumisen kokemuksia. (Repo-Kaarento 2007, 25.) Yhteishenki ja emotionaalinen tuki voivat kääntyä myös oppimista vastaan; yhdessä päätetään että ei mennä tunnille tai ryhmän tapaamiseen, pidetään yhdessä opiskeltavaa asiaa ja etenkin ohjaajaa hölmönä jne. Jokainen joskus opiskellut, ohjannut tai opettanut tunnistanee tämän ilmiön.

Perusteita ryhmän käyttämiselle oppimisessa ja opetuksessa löytyy erityisesti yhteistoiminnallisen oppimisen kirjallisuudesta. Yhteistoiminnallinen oppiminen on pikemminkin tapa ajatella kuin kokoelma erillisiä menetelmiä. Yhteistoiminnallinen oppiminen ottaa huomioon tiedollisen oppimisen lisäksi myös sosiaalisten taitojen kehittämisen. Keskeistä yhteistoiminnallisessa oppimisessa on ryhmäläisten positiivinen keskinäisriippuvuus, suora vuorovaikutus, kunkin oppijan yksilöllinen vastuu suhteessa ryhmän toimintaan, sosiaaliset ryhmätyötaidot sekä toiminnan ja oppimisen reflektointi. Oppija nähdään itsenäisesti ajattelevana persoonana, jolle tulee antaa vastuu-

ta omasta oppimisestaan. (Leppilampi & Piekkari 1998, 27-30.) Yhteistoiminnallinen oppiminen on siis erityinen ryhmätyön muoto, jossa on otettu huomioon tieto tehokkaasta ryhmän toiminnasta (Saloviita 2006, 171-172). Yhteistoiminnallista, hyvin järjestäytyneen ryhmän sosiaalista vuorovaikutusta voidaan käyttää moneen eri tarkoitukseen. Ryhmää voidaan käyttää tiedollisten tavoitteiden saavuttamiseen, sosiaaliseseen oppimiseen, ongelmanratkaisuun, ihmissuhteiden kehittämiseen tai yksilön kasvun tukemiseen. (Koppinen & Pollari 1993, 30-31.)

Opinnäytetyön sisällön näkökulmasta erinomainen käsite on Liisa Rainan ja Rauno Haapaniemen (2007) kasvattavan ryhmän käsite. Raina ja Haapaniemi kuvaavat teoksessaan yhteisöllistä pedagogiaa, jonka keskiössä on yhteisöllisyyden korostaminen tässä tapauksessa koulujen organisoitumisessa. Yhteisöllinen pedagogia korostaa turvallisuutta ja viihtyvyyttä, jotka nähdään keskeisiksi oppimiseen vaikuttaviksi tunnetekijöiksi. Lisäksi yhteisöllinen pedagogia sisältää käsityksen jaetusta ammatillisuudesta, dialogisuuden vaatimuksen ja tavoitteen yhteisötaitojen harjaannuttamisesta. Yhteisöllisen pedagogian käsitteistöissä ryhmä ei ole olemassa ainoastaan tuloshakuinen työryhmä, vaan kasvattava ryhmä. Kasvattava ryhmä on pitkäkestoinen ja siihen kuuluu 2-6 jäsentä. Kasvattavan ryhmän toimintaan liittyy kolmenlaisia tavoitteita; tunnealueella pyritään synnyttämään ja ylläpitämään turvallisuuden tunnetta ja oppimismotivaatiota, sosiaalisten taitojen alueella harjoitellaan vastuunottoa, toisten auttamista ja tasa-arvoa ja oppimisen alueella pyritään oppimaan tietoja ja taitoja tehokkaasti ja syvällisesti. Osallistumisen tunne kasvattavassa ryhmässä syntyy siitä, "että on oikeasti osallisena". Tämä tarkoittaa mahdollisuutta aitoon vuorovaikutukseen ja kuulluksi tulemiseen. Ryhmät mahdollistavat yhteisötunteen syntymisen ja toimivat vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittämiseksi. (Raina & Haapaniemi 2007, 27-40.)

Sosiaalisten taitojen harjaannuttamisen näkökulmasta vertaisryhmään kuulumisen ja siinä toimiminen itsessäänkin on palkitsevaa, sillä ryhmä tarjoaa ajanvietettä ja tunteen kuulumisesta johonkin. Ryhmissä opetellaan yhdessä toimimista ja kompromissien tekemistä, oman paikan ottamista ja johtajuutta. Nuoruusiässä vertaiset auttavat irtautumaan vanhemmista. Vertaisryhmä tarjoaa paikan peilata omaa itseään muihin ja näin rakentaa minäkuva ja käsitystä omista ominaisuuksista. (Salmivalli 2005, 32-33.)

Ryhmän käytöllä oppimisessa on selvästi perustelunsa, tai pikemminkin; ryhmä voi selvästi edesauttaa yksilön oppimista ja laajentaa oppimista ihmissuhdetaitojen suuntaan sekä syventää tietoaaineksen oppimista erilaisten näkökulmien kautta. Ajattelun eroavaisuuksien vertaaminen, asioiden selittäminen muille ryhmän jäsenille omin sanoin tai yhteisen ymmärryksen luominen ovat ryhmän käytön kognitiiviselle oppimiselle tarjoamia etuja. Sosiaalisten taitojen harjaannuttamisessa ryhmän käyttö on kiistattomasti jopa välttämätöntä – on selvää, että vuorovaikutus opitaan vuorovaikutuksessa muidenkin kuin oman itsen kanssa.

3.2 Pienryhmätoiminta nuorisotyössä

Pienryhmätoiminta nuorisotyössä on ehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen työväline, joka kohdennetaan lapsiin ja nuoriin, joiden ”sosiaaliset taidot tarvitsevat vahvistusta”. Pienryhmätoiminnalla lapsia ja nuoria pyritään tukemaan oman elämänsä aktiivisiksi toimijoiksi ja yhteiskunnan täysivaltaisiksi jäseniksi. Pienryhmätoiminnassa keskitytään sosiaalisten taitojen kehittämiseen, jolla puolestaan nähdään olevan vaikutusta itsetunnon, minäkuvan ja elämänhallinnan vahvistamiseen. (Muhonen, Lallukka & Turtiainen 2009, 9, 26.)

Nuorisotyön pienryhmätoiminta on sosiaalipedagogista toimintaa, jolla vahvistetaan yksilön subjektiivutta ja elämänhallintaa. Sillä siis tuetaan nuoria vaikuttamaan itse omaan elämäänsä, tulemaan oman elämänsä vastuulliseksi ja vaikuttavaksi toimijaksi. Keskeisiä sosiaalipedagogiselle työlle ominaisia piirteitä pienryhmätoiminnassa ovat dialogisuus, aktiivinen kuuntelu, seikkailu- ja yhteisökasvatus. (Muhonen ym. 2009, 11-12.)

Nuorisotyön pienryhmätoiminnalla vastataan osaltaan nuorten elämässä kumuloituihin ongelmiin. Vapaa-ajan kontekstiin sijoittuva interventio nähdään perustelluksi, sillä useissa tutkimuksissa on havaittu juuri vapaa-ajan tekemisen puutteen voivan johtaa herkästi mm. koulukielteisyyteen, ilkeilyyn ja eräänlaiseen näköalattomuuteen nuorten elämässä. Pienryhmätoiminta nuorisotyössä on organisoitua, suunnitelmallista ja tavoitteellista vapaa-ajantoimintaa, jonka keskeisenä pyrkimyksenä ovat

toiminnan ja tekemisen kautta opittu uusi suhtautuminen sosiaaliseen ympäristöön ja omaan itseensä. (Harinen, Heikura, Lehmus & Vallisto 2008, 16-18.)

Nuorisotyön pienryhmätoiminta on myös ryhmätoimintaa, jossa opit ja mallit ryhmädynamiikasta ja ryhmän kehittymisestä eivät välttämättä toimi. Yleensä nähdään, että ryhmän ohjaajan tietoisuus ryhmän kehityksen teorioista ja sen vuorovaikutuksen lainalaisuuksista mahdollistavat onnistuneen ryhmän ohjauksen. Nuorten kanssa toimiessa ryhmä ei välttämättä toimi näiden teorioiden mukaisesti, etenkin jos puhutaan haasteellisemmista nuorista. (Harinen ym. 2008, 7, 9.)

Nuorten Akatemian Mahis-pienryhmätoiminnasta tehtyjen tutkimusten (Paakkunainen 2000; Paakkunainen 2006) mukaan nuorille suunnatulla kestäväällä ja tavoitteellisella vapaa-ajan ryhmätoiminnalla on ollut positiivisia vaikutuksia nuorten elämänhallintaan. Ryhmä tarjoaa paikan, jossa vapaa ja luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa omien pahanolon tunteiden ja ahdistusta aiheuttavien asioiden käsittelyn yhdessä vertaisten ja aikuisohjaajan kanssa. Lisäksi ryhmät ovat tarjonneet mahdollisuuden uusien kaverisuhteiden luomisen, apua omien elämänvalintojen tekemiseen sekä kokemusta säännöllisestä toiminnasta ja järjestyksenomaisesta elämästä. (Tallgren 2008, 2.)

Salmivallin (2005, 165-178, 206) esittämä Harrisin (1995) ryhmäsosialisaatioteoria näkee, että vertaisryhmä on kaikkein merkittävin konteksti, jossa lapsen persoonallisuuden kehitys ja sosialisaatio tapahtuu. Keskustelua herättäneen teorian mukaan vanhemmilla on vain vähäinen vaikutus lastensa aikuiseen, kodin ulkopuoliseen persoonallisuuteen. Ryhmäsosialisaatioteoriaa voidaan kuitenkin tulkita niin, että lasten ja nuorten ryhmiä ohjaavilla aikuisilla on jopa ajateltua merkittävämpi rooli lasten kasvattajina – nämä aikuisethan ovat tekemisissä lapsiryhmien kanssa, joiden vuorovaikutussuhteita ja normistoja säätelemällä voidaan vaikuttaa lasten tulevaan kehitykseen. (Salmivalli 2005, 165-177). Valtaosa tutkijoista jakaa Salmivallin (2005, 21) mukaan näkemyksen, jossa sosialisaatioon vaikuttavat niin vanhemmat, muu ympäristö kuin vertaiset. Selvää on, että vertaissuhteet ovat merkittävä sosiaalisten taitojen harjoituskenttä ja vertaisryhmän hyväksyntä on olennaista mm. itsetunnon ja minäkäsityksen kannalta. Pienryhmän ohjaaja toimii vertaisryhmän vuorovaikutuksen ja normiston säätelijänä ja näin auttaa sosiaalisten taitojen kehittämisessä.

3.3 Pienryhmätoiminnan piilotavoitteet ja indoktrinaatio

Nuorten pienryhmätoiminnan tavoitteet liittyvät sekä ryhmähenkeen ja ryhmässä toimimiseen että jokaiseen ryhmäläiseen ja tämän käyttäytymiseen erikseen. Tavoitteita voivat olla mm. toisten kanssa toimimisen opettelu, kärsivällisyyden kehittyminen tai koulumenestyksen parantaminen. Olennaista kohdennetussa pienryhmätoiminnassa on toiminnallisten menetelmien sisään kätkeytyä kasvua ja kehitystä tukevat tavoitteet. Nuorisohjaajat asettavat yleensä ryhmille omat tavoitteensa ja nuoret omansa. Nuorisohjaajien asettamat tavoitteet koskevat usein elämäntaitoja ja sosiaalisia valmiuksia nuorten tavoitteiden ollessa konkreettisia ja toiminnallisia. Nuorten kokeeman toiminnan mielekkyyden ja toiminnan kasvatuksellisuuden yhdistämiseksi on tärkeää linkittää ohjaajien asettamat tavoitteet nuorten määrittelemiін tavoitteisiin. (Harinen ym. 2008, 50-51.)

Harinen ym. (2008, 86-87) kuvaavat ohjaajan eettisiä pohdintoja suhteessa asetettaviin tavoitteisiin. Keskeinen kysymys on, kenellä on oikeus määritellä mitä toimintaan osallistuvien nuorten tulisi oppia ja millaiseksi heidän käyttäytymisensä pitäisi odotusarvoisesti toiminnan myötä muuttua. Non Fighting Generation ry:n toiminnanjohtaja Timo Purjo (2009, 19) esittää asiaan hyvinkin kriittisen kommentin:

”Pidän täysin käsittämättömänä, että joissakin nuorisotyöntekijöille suunnatuissa teoksissa, joita suositellaan jopa nuorisotalon oppikirjoiksi, suorastaan kehoitetaan ujuttamaan kasvatuksellisia asioita toiminnan lomaan ja piilottamaan kasvatukseen liittyviä tavoitteita toiminnallisten menetelmien sisään. Lisäksi todetaan, että avoin ja positiivinen vuorovaikutus ei ole yleensä mahdollista ”erityisnuorten” kanssa. Jos tällainen tieteen tahtoen toteutettava indoktrinaatio tai kasvatuksellisten aineiden pakkosyötöt todella on toiminnallisten menetelmien tarkoituksena, herää kysymys, voidaanko niitä pitää lainkaan suositeltavina nuorisotyössä.”

Indoktrinaatio voidaan määritellä Purjon (2009, 19) mukaan arvojen, asenteiden, uskomusten, katsomusten ja käsitysten välittämiseksi kasvatettavalle ohi hänen tietoisensa harkintansa. Tapio Puolimatkan määritelmän mukaan indoktrinaation vaikutuksesta syntyy ihminen, jolta puuttuu kyky itsenäiseen kriittiseen arviointiin. Indoktrinaation seurauksena oppilaan (tai nuoren) itsenäisen ajattelun ja kriittisen arvioinnin taidot eivät kehity eikä hänellä ole mahdollisuutta suorittaa sellaista maailmankatsomuksellista pohdintaa, jota tarvitaan oman henkilökohtaisen arvomaailman muodos-

tumiseksi. Kyse on ohjaajan tai opettajan auktoriteettiaseman väärinkäytöstä, jossa asioita yksinkertaistetaan harhaanjohtavasti. (Puolimatka 1997, 15, 355.) Puolimatkan määritelmien pohjalta voidaan kysyä, voiko sellainen toiminta olla indoktrinaatiota, jolla nimenomaan lähtökohtaisesti on tarkoitus tukea nuorten itsenäisen ajattelun kehittymistä.

Puolimatkan (1997, 343-345) mukaan hyväksyttävässä opetuksessa oppilaan kehittymistä tuetaan monipuolisesti ja kokonaisvaltaisesti yksilönä, jolla on ”oikeus toteuttaa omat kehitysmahdollisuutensa ja löytää oman elämänsä tarkoitus”. Indoktrinaatiossa sen sijaan oppilas on kohde tai väline, jota käytetään opettajan, hänen edustamansa ideologian tai yhteiskunnan tavoitteiden toteuttamiseen. Indoktrinaation huomaaminen edellyttää toimimista erilaisissa taustoissa, muiden näkemysten huomioon ottamista ja omien toimintatapojen kyseenalaistamista. (Puolimatka 1997, 345). Samoja seikkoja käsittelee myös Purjo (2009, 19-20) nostaten esiin myös dialogisuuden, aidon vuorovaikutteisen keskustelun ihanteen sekä korostaen arvokeskustelun esillä pitämistä. Yhteiskunnan arvot, normit, lainsäädäntö ja ideologia vaikuttavat indoktrinaation määrittelyyn merkittävästi (Puolimatka 1997, 340; Harinen ym. 2008, 89). Lähtökohtaisesti kaikkea kasvatusta ei voi pitää indoktrinaationa. Samaan aikaan indoktrinaatiota voidaan kuitenkin ajatella esiintyvän kaikkialla johtuen mm. siitä, että ihmiselle on luontaista kiintyä omiin näkemyksiinsä. Olennaista on oman toiminnan kyseenalaistaminen ja aito pyrkimys hyväksyttävään kasvatukseen.

3.4 Pienryhmätoiminnan Jyväskylän malli

Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut määrittelee kotisivuillaan kohdennetun pienryhmätoiminnan seuraavasti:

”Kohdennettua pienryhmätoimintaa järjestetään tukea tarvitseville nuorille yhteistyössä koulujen, sosiaalitoimen, kansalaisjärjestöjen ja vanhempien kanssa. Pienryhmien toiminnat räätälöidään kunkin ryhmän tarpeiden mukaisiksi. Pienryhmien koko on maksimissaan kuusi nuorta. Pienryhmät kokoontuvat kerran viikossa 1½-2 tuntia kerrallaan.” (Jyväskylän kaupunki, nuorisopalvelut 2011a.)

Muhonen ym. (2009) kuvaavat teoksessaan ”Pienryhmätoiminta lasten ja nuorten ehkäisevän työn menetelmänä” jyväskyläläisen pienryhmätoiminnan mallin, jota on

käytetty 20 paikkakunnalla ympäri Suomea. Myös Jyväskylän kaupungin nuorisopalveluiden pienryhmätoiminnan juuret ovat samaisessa mallissa ja pienryhmätoiminnan perusta on pitkälti sama kuin Muhosen ym. (2009) esittämä malli (Turunen 2011).

Muhosen ym. (2009) esittelemän pienryhmätoiminnan mallin kehittämisen taustalla vaikuttaa sosiaalipedagogisen orientaation ohella myös Meadin (1972) sosialisatio-teoria, jonka mukaan ”ihminen toimii aina tavoitteellisesti toisten ihmisten ja sosiaalisten instituutioiden muodostamassa kentässä.” Tässä kentässä toimiakseen ihminen tarvitsee kieltä, kulttuuria, toimeentuloa ja yhteiskunnallisia suhteita, joista hän on riippuvainen, mutta joita hän samalla tuottaa myös itse. Teorian mukaan ihmisellä on kaksi itseensä liittyvää tietoisuutta; ”sosiaalinen minä” eli elämänhistoriallinen, toisten käsitysten peilaamisesta muodostunut kokemus itsestään ja ”minuus” eli omaan itseeseen kohdistuvan tarkastelun kautta muodostettu itsetietoisuus. Näiden välille voi syntyä ristiriitoja, jotka aiheuttavat identiteettikriisin. Pienryhmätoiminnassa ohjaajan ja ryhmäläisten palaute mahdollistavat sosiaalisen minän muutoksen. (Muhonen ym. 2009, 12-13.)

Sosiaalisen minän ja totuttujen ajatusmallien muuttamista konkretisoi esimerkki, jossa perusopetuksen lisäopetusluokkaa käyvä tyttö oli koulumaailman kokemustensa ja oppimisvaikeuksiensa myötä mieltänyt itsensä ”ihan kokonaan tyhmäksi”. Ryhmän ohjaajat puhuivat erään kokoontumisen alussa erilaisista oppimistyyleistä ja siitä, että jokainen on hyvä jossakin, vaikka vahvuudet voivatkin vaihdella ihmisten välillä. Tämä kolahti; tyttö varmisti tauon alkaessa ohjaajilta: ”Siis enkö mä välttämättä ookaan ihan kokonaan tyhmä vaikka mä en tajua matikasta ja mistään kaavoista mitään?” Olin itse toinen ryhmän ohjaajista, ja tuolla hetkellä koin välittäneeni eteenpäin jotain tärkeää. Pienryhmätoiminta vertaispalautteineen ja ammattitaitoisen, välittävän ja aidosti kohtaavan ohjaajan toiminta tukee nuorten itsetuntemusta sekä totuttujen ajatusmallien muuttamista. Positiivinen käsitys itsestä ja omasta osaamisesta johtavat jälleen elämänhallinnan tunteen äärelle – ”Minä pystyn, minä osaan. Jos en osaa niin opin. Hallitsen tämän.”

Pienryhmätoiminta alkaa kohderyhmän valinnasta ja kunkin pienryhmän päätavoitteen määrittelystä. Kohderyhmän määrittelyssä on käytetty suuntaa antavana jaotte-luna lasten ja nuorten jakoa luokkiin ”vilkkaat”, ”vetäytyvät” ja ”muu huoli”. Määritel-

mien rajat ovat epätarkkoja, ja reaali maailmassa tapaukset ovat usein paljon monimuotoisempia. Jaottelu on tarkoitettu ryhmien kokoamisen apuvälineeksi, joskin Muhonen (2009, 67) itse esittää vilkkauden tai vetäytyvyyden näyttäytyvän eri tavalla eri konteksteissa ollen näin paitsi leimaava, myös osin toimimaton määrittelyperuste. Muhonen kysyykin, voisiko ryhmään tulemisen perusteena olla yksinkertaisesti vuorovaikutus- ja kaveritaitojen harjoittelu. (Muhonen ym. 2009, 17-18, 67.)

Pienryhmään osallistuu 4-6 lasta tai nuorta, jolloin jokainen ryhmän jäsen voidaan huomioida yksilöllisesti. Pieni ryhmäkoko mahdollistaa tiiviin vuorovaikutuksen ryhmän sisällä sekä ryhmän jäsenten keskinäisen tutustumisen. Ylivilkkaat ja vetäytyvät nuoret kootaan omiin ryhmiinsä, sillä vilkkaiden koetaan vievän tilan ja huomion hiljaisten vetäytyessä sivuun sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Ryhmään otetaan mukaan myös tasapainottavia nuoria. Käytännön kokemuksen kautta tytöille ja pojille on päädytty järjestämään pääosin omia ryhmiään. Ryhmäläisten tulisi olla suurin piirtein saman ikäisiä ja toiminnan suunnittelun helpottamiseksi heillä olisi hyvä olla yhteisiä kiinnostuksen kohteita. (Muhonen ym. 2009, 18-20.)

Pienryhmien toiminta on aina tavoitteellista. Ryhmälle laaditaan yhteiset tavoitteet, ja kullekin ryhmäläiselle omat henkilökohtaiset tavoitteet. Tavoitteet toimivat perusteluna ryhmän olemassa ololle sekä toiminnan punaisena lankana. Ryhmän toiminnallinen sisältö voikin pienryhmissä olla mitä tahansa, kunhan se palvelee ryhmän ja sen jäsenten päämääriä. Toiminnallisen, ainakin osittain ryhmäläisten suunnitteleman tekemisen rinnalla ryhmän ohjelmaan sisällytetään itseilmaisuun, tunteiden nimeämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen tähtääviä menetelmiä. Erittäin tärkeää on, että toiminnassa huomioidaan ryhmäläisten toiveet, esim. toteutetaan jokaiselta yksi toivottu asia. (Muhonen ym. 2009, 29-37.)

Muhonen ym. (2009, 32) toteavat, että ryhmätoiminnan edetessä tavoitteisiin voidaan palata ja tarkistaa sekä tarvittaessa muokata niitä uudelleen nykyisen tilanteen pohjalta. Tavoitteet ja niiden saavuttaminen ovat osa ryhmätoiminnan arviointia ja jatkuva arviointi on edellytys toiminnan kehittämiseksi edelleen (Muhonen ym. 2009, 32), mutta yksityiskohtaisempaa kuvausta toiminnan arvioinnista ei pienryhmätoiminnan mallista löydy. Pienryhmätoiminnan ohjaajien päiväkirjaohjeessa (liite teoksessa Muhonen ym. 2009 Pienryhmätoiminta lasten ja nuorten ehkäisevän työn menetelmänä)

ohjaajat ohjeistetaan arvioimaan puolivuositain prosessin edistymistä ja tarvittaessa kirjaamaan uudet tavoitteet. Lisäksi toiminnan loppuarvioinnissa ohjaajat ohjeistetaan arvioimaan, tuottiko toiminta toivotunlaisia tuloksia. Muhosen pro gradu -työhön pohjautuvassa pienryhmätoiminnan tulosten arvioinnissa Muhonen itse pohtii tulosten ja vaikuttavuuden arvioinnin hankaluutta ja yleistettävyyttä; on mahdotonta erottaa mitkä muutokset ovat yksinomaan pienryhmätoiminnan tulosta, mitkä muiden nuoren elämään liittyvien asioiden aikaansaannosta. Arviota käyttäytymisen muutoksista on hankala yleistää pienryhmän ulkopuolelle, ja lisäksi nuorten käyttäytyminen voi lähtökohtaisestikin olla erilaista pienryhmässä kuin esimerkiksi koulussa. (Muhonen ym. 2009, 74-76.) Vaikuttaisi olevan pitkälti ohjaajasta ja toiminnan luonteesta kiinni, millaista tulosten arviointia ja mm. nuorten omakohtaista reflektointia toteutetaan.

Koska pienryhmät on kutsuttu kokoon, eivätkä ne ole avoimia harrasteryhmiä, ne voivat herättää ihmetystä niiden keskuudessa, jotka eivät pääse mukaan. Mitä ongelmalähtöisempi ryhmä on, sitä suurempi riski sillä on leimaantua ”ongelmaryhmäksi”, joskin tähän voi vaikuttaa valitsemalla ryhmään mukaan myös tasapainottavia nuoria. Ongelmaryhmäksi leimaantuminen voi toimia itse itseään toteuttavana kehänä, jolloin leimaantuminen ”ongelmanuoreksi” ruokkii myös ongelmallista, epäsosiaalista, ei-toivottua käytöstä. Tästä syystä pienryhmien tulisikin ulospäin näyttäytyä tavallisena harrasteryhmänä tai kerhona, jolloin leimaantumista ei tapahdu. (Muhonen ym. 2009, 51-52.)

4 OSALLISUUTTA NUORISOTILOILLA – ONKO SITÄ?

Osallisuuden käsite on määritelmältään monitahoinen, eikä yhtä selkeää yleisesti hyväksyttyä määritelmää osallisuudelle ole mahdollista esittää. Osallisuudesta kiinnostuneita näkökulmia ovat toisaalta kansalaisten poliittisen osallistumisen väheneminen ja toisaalta yhteiskunnallisen syrjäytymisen lisääntyminen. Demokratiakasvatus ja syrjäytymisen ehkäisy lähestyvät osallisuutta eri suunnista, mutta ovat molemmat käypiä ja käytettyjä perusteluita sille, miksi osallisuutta pidetään tärkeänä. (Kiilakoski 2007, 11; Harju 2003, 96-99, 136-137.)

Osallisuuden tai osallistamisen tehtäväksi voidaan nähdä ”kyynisyyden kulttuurin murtaminen”, sen torjuminen, että ei mitään kuitenkaan kannata yrittää sillä asioihin ei kuitenkaan voi vaikuttaa. Osallisuuden vastakohtaksi nähdään osattomuus, joka voi tarkoittaa paitsi taloudellisen, sosiaalisen tai kulttuurisen pääoman puutetta, myös kokemusta siitä, ettei tule otetuksi huomioon ja kuulluksi. Osallisuuden toteutumiseen tarvitaan niin yksilön tunne omasta osallisuudestaan kuin yhteisö, jossa osallisuus on mahdollista. Osallisuus tarkoittaa myös jokaisen oikeutta omaan identiteettiin ja arvokkuuteen omana itsenään. Tämän lisäksi osallisuuden toteutuminen edellyttää, että yksilöllä on mahdollisuus toimia. Osallisuus sisältää vallan ja vastuun jakamista ollen ”todellisen vastuun kantamista ja saamista oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä. Se on sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi”. (Kiilakoski 2007, 11-14.)

Nuorisolain tarkoituksena on mm. edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta, jolla tarkoitetaan ”nuorten tavoitteellista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa” (Nuorisolaki 72/2006). Aktiivisen kansalaisuuden käsite liittyy läheisesti osallisuuden käsitteeseen jopa toimien synonyymina osallisuudelle (Kiilakoski 2007, 18). Aktiivinen kansalaisuus ei synny itsestään vaan aktiivisen kansalaisuuden edellyttämään osallisuuteen tulee kasvaa ja kasvattaa (Kiilakoski 2007, 15). Aktiivinen kansalaisuus edellyttää tietoa kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista, yhteiskunnan toiminnasta ja demokratian periaatteista. Se vaatii myös yhteistoiminnan, dialogin, neuvottelun, kriittisen ajattelun ja mm. tiedonhankinnan taitoja. (Harju 2003, 100.) Yleisesti osallisuuskasvatuksesta puhuttaessa nähdään, että varhaiset osallisuuden ja demokratian kokemukset luovat pohjan vaikuttamiselle myös myöhemmin elämässä (Kiilakoski 2007, 18).

Jyväskylän kaupungin nuorisopalvelut määrittelee kotisivuillaan osallisuuskasvatuksen tavoitteita seuraavasti:

”Osallisuuskasvatuksen välittömänä tavoitteena on aikaansaada nuorille tunne osallisuudesta, kuulumisesta johonkin ja vaikuttamisesta sekä omasta vaikuttavuudesta ja mahdollisuuksista. Osallisuuden tunteen myötä tuetaan nuorten kasvua itsestään, ympäristöstään ja yhteiskunnasta kiinnostuneiksi, aktiivisiksi kansalaisiksi.” (Jyväskylän kaupunki, nuorisopalvelut 2011b.)

Osallisuuskasvatusta ei tarvitse nähdä yksinomaan välineenä, kulkupelinä kohti ”aktiivista aikuisuutta”. Aitoon kohtaamiseen kuuluu nuorten mielipiteiden kuuleminen ja kunnioittaminen tässä ja nyt. Sitä paitsi; osallistuminen ja osallisuus juuri tässä nimellisessä hetkessä voi olla varsin kiinnostavaa ja hauskaa puuhaa, eikä ainostaan jotain, mitä opetellaan aikuisuutta varten!

Nuorisotilatoiminnan osalta Jyväskylän kaupungin nuorisopalveluiden osallisuuskasvatuksesta todetaan, että nuorten mielipiteitä kuunnellaan kaikessa toiminnassa, mutta etenkin nuorisotilojen yleis- ja talokokouksissa. Nuorisotiloilla toimii myös erillisiä osallisuus- tai toimintaryhmiä, jotka voivat saada avustusta toiminnalleen esimerkiksi nuorisovaltuustolta. (Jyväskylän kaupunki, nuorisopalvelut 2011b.)

Anu Gretschel (2007) on tutkinut nuorisotaloja osallisuuden mahdollistavina lähiyhteisöinä. Tutkimuksessa jaetaan ensinnä nuorisotalojen tai -tilojen kävijät viisiportaisesti *piipahtajiin, vakiokävijöihin, osallistujiin, toimijoihin ja sitoutuneisiin toimijoihin*. *Piipahtaja* pistäytyy tilalla satunnaisesti, eikä osallistu nuorisotalon tai työntekijöiden tarjoamiin toimintamahdollisuuksiin. Toisessa ääripäässä *sitoutunut toimija* kantaa vastuuta kokonaisvaltaisesti joistain toiminnoista ja osallistuu talon toiminnan kehittämiseen. Mitä enemmän nuorten toimijuuden ja osallisuuden aste lähenee tasoja *toimijuus* ja *sitoutunut toimijuus*, sitä enemmän tilan toimintakulttuuri lähestyy nuorten tilaa sanan varsinaisessa merkityksessä. (Gretschel 2007, 194, 197.)

Kun valtaosa nuorista on piipahtajan ja kävijän tasolla, ei tilalla myöskään voi olla käynnissä koko yhteisöä koskevia prosesseja. Seuraavana askelmana yhteisötason tarkastelussa on vaihe, jossa nuorisotalolla on ohjaajavetoisia yhteisöllisiä prosesseja, joihin osallistutaan suhteellisen innokkaasti. Korkeimmalla tasolla nuorisotalolla on käynnissä nuorisovetoisia yhteisöllisiä prosesseja, joiden edellytyksenä on, että nuoret ja ohjaajat tuntevat toisensa ja myös nuoret tutustuvat toisiinsa. Tason saavuttaminen vaatii yhteisöllisyyden syntymistä. Tällä tasolla nuorisotalon toimintakulttuuri on muuttunut pitkälti nuorilta nuorille -toiminnaksi, jossa nuorilla on pitkälti vallan, vapauden ja vastuun avaimet käsissään. (Gretschel 2007, 197-199.)

Artikkelinsa lopussa Gretschel toteaa talon osallistavassa toimintakulttuurissa olevan vikaa, jos suurimmalle osalle nuorista on tarjolla vain vakiokävijän asiakasrooleja.

Kritiikkiä saa myös nuorisotilojen osallisuuden kehittäminen (tai sivuuttaminen) ainoastaan edustuksellisen demokratian keinoin – siis talokokousten muodossa. Toimijuuteen kasvu tapahtuu toimimalla, ja toiminnan mahdollisuuksia pitäisi siis nuorisotilojen tarjota entistä enemmän. (Gretschel 2007, 202-203.) Työ vaatii tosin pitkäjänteisyyttä, sillä totuttu passiivinen rooli voi olla vaikeaa muuttaa äkillisesti aktiiviseksi toimijuudeksi (Gretschel 2007, 199; Harinen ym. 38). Toiminnan kohteena pääsee osaltaan helpommalla kuin aktiivisesti itse toimien. Toimijaksi astuminen tarkoittaa itsensä likoon laittamista, ja se vaatii myös sosiaalisesti paljon. Pienin askelin etenevillä yhteisöllisyyden vahvistamiseen liittyvillä toimenpiteillä (Gretschel 2007, 199) ja sitkeällä yrittämisellä voidaan päästä ainakin lähemmäksi tässä esitettyä osallistavaa ja osallistuvaa nuorisotilakulttuuria. Toisaalta tämä vaatisi myös sellaista henkilöstöpolitiikkaa, jossa jonkun asteinen luottamus tuttuun ohjaajaan pysyvyyteen olisi olemassa. Kuten Kylmäkoski (2007, 44) kirjoittaa, työntekijöiden vaihtuvuus aiheuttaa ongelmia luottamuksen ja tuttuuden syntymisessä, jotka olisivat olennaisia kulmaviivä yhteisöllisyyden ja osallistumisen rakentamiselle (ks. myös Gretschel 2011, 29).

5 OMASOHVA OPINNÄYTETYÖNÄ – MITÄ JA MITEN?

5.1 Työn tausta ja prosessin eteneminen

Opinnäytetyöni sai alkunsa Keltinmäen nuorisotilalla miettiessämme työyhteisössä kokkikerhon järjestämistä ”isoille” eli 7.-luokkalaisille – 18-vuotiaille nuorille. Keskustelussa nousi esiin osallistavan kokkikerhon käsite, jolloin kerroin pohtineeni aiemminkin laajempaa, arkista elämänhallintaa tukevaa ryhmätoimintaa koulutuksen nivelvaiheessa tai itsenäistymisen kynnyksellä oleville nuorille. Näiden keskustelujen pohjalta päädyimme nuorisonohjaajien Elli Nymanin ja Seppo Pohjolaisen kanssa ajatukseen kokkikerhosta, jossa mausteena on kuitenkin myös muut arkitaidot ja arkinen elämänhallinta sekä toisaalta pienryhmätoiminnan ja sosiaalisen vahvistamisen ulottuvuus. Ajatuksena toiminnassa on varustaa nuoret tarvittavilla tiedoilla, taidoilla ja ennen kaikkea asenteilla ja kiinnostuksella jo ennen kuin lapsuuskodin ovi suljetaan ja ehdottomasti ainakin ennen kuin puutteellisista arkitaidoista johtuvia ongelmia ehtii syntyä. Tarjouduin laatimaan ryhmän suunnitelman ja materiaalin opinnäyte-

työnäni, jolloin pystyin kytkemään opinnäytetyöni työskentelyyni nuorisotilalla ja saamaan ohjausta opinnäytetyölleni päivittäisessä työssä.

Samaan aikaan opinnäytetyöprosessin kanssa piti työssäni alkaa vastaava pienryhmä konkreettisestikin peruskoulun päättöluokkalaisille. Tämä ryhmä olisi kokoontunut nuorten kouluajalla ollen samalla osa koulutyötä, mahdollistaen nuorille kotitalouden kurssin suorittamisen nuorisotilalla. Osittain koulunuorisotyötä tekevä Keltinmäen vastaava nuorisonohjaaja Seppo Pohjolainen muistutti koululla useaan kertaan sekä nuoria että opettajia, että ryhmä alkaisi, jos nuoret vain tulisivat paikalle. Lopullinen valinta ryhmään osallistumisesta on tietenkin nuorilla itsellään, eikä ryhmää useiden viikkojen yrityksestä huolimatta syntynyt, sillä ketään ei koskaan tullut paikalle. Kannaltani on onnekasta, että opinnäytetyö rajautui jo varhaisessa vaiheessa toiminnan suunnitelman ja materiaalin laadintaan eikä työ itsessään vaatinut konkreettista ryhmän ohjaamista. Tällainen muutaman viikon viivytyks ja lopulta ryhmän täysi peruuntuminen olisivat olleet opinnäytetyön kannalta kohtalokkaita, jos työn lähestymistapa olisi määriteltä toiminnan toteuttamisen kautta.

Toiminnan suunnittelu ja teorian tiedon hahmottaminen on tapahtunut samanaikaisesti. Ideoin kerhon sisältöä pitkin talvea työn ohessa tutustuen samalla oppimista, elämänhallintaa ja pienryhmätoimintaa kuvaavaan teorian tietoon. Olen saanut työssäni toteuttaa omia intressejäni hyvin vapaasti saaden kuitenkin ohjausta ja vinkkejä niitä kysyessäni. Opinnäytetyön raportointi ja itse toiminnallisen opinnäytetyön tuottaminen ovat tapahtuneet limittäin ja samanaikaisesti, jolloin toiminnallisessa osiossa tehdyt valinnat kytkeytyvät tuoreessa muistissa olevaan teorian tietoon ja toisin päin. Uskon, että esimerkiksi opinnäytetyön varsinaisen kirjallisen osion laatiminen olisi ollut vaikeampaa, jos itse materiaali olisi työstetty valmiiksi jo paljon ennen teoriataustan kirjoittamista.

Virikkeiksi materiaalin suunnitteluun hankin nuorille suunnattuja oppaita, joista olen valikoinut niitä asioita, joita haluan materiaalissani nostaa esiin. Teokset toimivat myös oivallisina lisälähteinä toimintaa ohjaaville aikuisille sekä toimintaan osallistuville nuorille, ja ne on esitetty laatimani materiaalin alussa. Myös omat kokemukseni omaan asuntoon muuttamisesta ja opintotuella elämisestä vaikuttavat luonnollisesti paljon siihen, mitkä asiat näen oman eletyn elämän kautta tärkeiksi toiminnan tavoit-

teiden kannalta. Alusta lähtien näkemyksemme kerhon/ryhmän ohjelman sisällöstä oli itselläni ja tilaajan taholta hyvin samanlaiset – olemme puhuneet samaa kieltä ja jakaneet yhteiset tavoitteet alusta alkaen.

Laaditun materiaalin valmistuttua ja teoriataustankin pitkälti jo hahmotuttua syntyi oivallus työn laajemmasta näkökulmasta. Juuri nuorisotilakontekstissa esiintyvään osallistumiseen perehtyminen niputtaa yhteen sen, mitä itse asiassa alun perinkin työlläni tavoittelin puhuessani osallistavasta kerhosta. Oma kiinnostukseni työssä kiteytyy siis siihen, voiko nuorisotilalla oppia tavoitteellisesti tietoperusteista ainesta ja miten osallisuus kytkeytyy toisaalta osaksi työtäni, toisaalta nuorisotilan arkeen.

5.2 OmaSohVa-materiaalin kuvaus ja valintojen perustelut

Laadittu OmaSohVa-materiaali (liite 1) sisältää 10 kahden tunnin mittaisen kokoontumiskerran kokonaisuuden, jonka aiheina ovat ruokahuolto, pyykinpesu, kodin koneet ja laitteet, siivous, asuntoasiat sekä oma talous. Materiaali kaipasi aloitukseen kannustavan esipuheen, jossa ohjaajia innostetaan käyttämään ja soveltamaan materiaalia sekä annetaan käytännön vinkkejäkin materiaalin laatijan näkökulmasta. Lisäksi materiaali sisältää kunkin kokoontumiskerran aiheen määrittelyn, tavoitteet sekä ehdotuksia käytettävistä menetelmistä. Olen sisällyttänyt materiaaliin myös lähdevinkkejä, joista ohjaajan tai nuorten on helppo lähteä hakemaan lisää tietoa.

Melko varhain rajasin laadittavan pienryhmätoiminnan suunnitelman ja materiaalin kattamaan 10 kokoontumiskertaa. 10 kerran kokonaisuus vaikutti alustavien hahmotelmien mukaan siltä, että siihen saa melko kattavasti koottua erilaisia arjenhallintaan sisältyviä asioita. Opinnäytetyön näkökulmasta rajaaminen oli välttämätöntä, mutta se ei tarkoita etteikö konkreettisesti toimiva ryhmä voisi jatkua pidempään kuin 10 kertaa, ja pienryhmätoiminnan sosiaalisten tavoitteiden näkökulmasta tämä onkin suositeltavaa.

Materiaali on pitkälti kokoelma omasta työkokemuksestani ja osallistavasta ohjausteestani kumpuavaa luovuutta suhteessa siihen, millaiset toiminnalliset menetelmät voisivat olla kohderyhmällä toimivia lähestymistapoja. Olen ohjannut lähivuosien ai-

kana useita nuorten ryhmiä ja käyttänyt paljon erilaisia osallistavia menetelmiä, ja koen ne yhdeksi vahvuudekseni nuorisotyön ammattilaisena. Tätä kokemusta on opinnäytetyöprosessin aikana tukenut aiemmissa luvuissa esitetty teoretinen oppimisen sosiaalisesta luonteesta, yhteistoiminnallisesta oppimisesta sekä nuorisotyön pienryhmätoiminnasta.

Menetelmä ei saisi nähdäkseni pienryhmätoiminnassa eikä opetuksessa olla itsetar koitus. Lähestyin myös tätä työtä tehdessäni tilanteita käsiteltävän asian ja nuorten aktivoinnin näkökulmasta. Keskeisenä kysymyksenä OmaSohVan menetelmiä vali tessani on siis ollut *miten saan nuoret pohtimaan asiaa itse*. Menetelmiä on suotavaa soveltaa tila- ja ryhmäkohtaisesti, johon pyrin ohjaajia kannustamaan materiaalin esi puheessa. Osaan kokoontumiskerroista olen esittänyt parikin esimerkkiä käytettävis tä menetelmistä. Menetelmät eivät ole ainoastaan keskenään vaihtoehtoiset (”joko näin tai sitten näin”) vaan ne toimivat esimerkkeinä ja virittelijöinä ohjaajan omalle luovuudelle.

Prosessin edetessä eniten päänvaivaa on aiheuttanut laadittavan materiaalin luonne. On ollut selvää, että olen laatimassa arjentaitopienryhmän suunnitelmaa, mutta olen moneen kertaan miettinyt suuntaanko materiaalin ohjaajille vai suoraan nuorille. Jäl kikäteen ajatellen ohjaajille suunnattu materiaali on oikea ratkaisu. Nuorille sunna tussa vihkosessa piilee vaaransa erityisesti siinä, että tällainen tehtävävihko voisi nuorista vaikuttaa liian ”koulutehtävämäiseltä” ja olisi aiheuttanut vastustusta jo sinäl lään, ennen kuin ensimmäistäkään sanaa vihkosta olisi luettu.

Myös materiaalin tarkkuus on mietityttänyt pitkin matkaa. Valmiita vuorosanoja en sentään voi suunnitelmassani ohjaajille antaa, vaan väkisinkin joudutaan liikkumaan melko yleisellä tasolla. Olen kuitenkin pyrkinyt sisällyttämään materiaaliin vinkkejä siitä, millaisin kysymyksin ja keskustelun avauksin päästään eteenpäin.

Materiaali kuvitettiin kevyesti yksinkertaisin kuvin, ja tekstin monimutkaisia tehokeino ja vältettiin selkeyden ja luettavuuden vuoksi. Lisäksi, jos materiaalia sovelletaan vaikkapa osana tiloille koottavaa arjentaito-kansiota, on hyvä että kokoontumiskerto jen rungot ovat selvinä sävelinä rytmittämässä muuta oheismateriaalia. Materiaalia käyttävästä ohjaajasta riippuu, millaisessa muodossa työn lopullinen tulostaminen

tapahtuu. Tulostusvalinnoilla materiaalin saa käsiinsä vihkona, kaksipuolisena, pienennettynä tai parhaiten mappikäyttöön sopivana yksipuolisena A4-tulosteena. Myös materiaalin hieman pidemmälle viety taittaminen, esimerkiksi palstoittaminen on ollut vaihtoehtona. Näen kuitenkin, että yksinkertaisuudessa piilee tässä tapauksessa toimivuuden ydin. Yksipalstainen, perinteinen ja hivenen tylsäkin asiakirjamalli mahdollistaa mielestäni hyvin em. tulostusvalintojen toimivuuden ja selkeän luettavuuden myös pienennettynä tulosteena.

6 ARVIOINTI JA POHDINTA

6.1 Työn tilaajan arvio materiaalista

Palautetta produktista sain Keltinmäen nuorisotilan nuorisonohjaajilta sosiaalikasvattaja Seppo Pohjolaiselta ja nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja Elli Nymanilta. Palautteen näkökulmasta näen itse tärkeäksi palautteen antajien erilaiset näkökulmat. Seppo Pohjolaisen kokemus sosiaalityön kentällä ja lastensuojelun jälkihuolto nuorten parissa tehtävästä itsenäistymistä tukevasta työstä tarjoaa itselleni arvokasta palautetta nimenomaan materiaalin arjentaitoja ja itsenäistymistä tukevaan näkökulmaan. Elli Nymanin nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan koulutuksen näen olevan oikea peilauspinta valituille ryhmän ohjauksen menetelmille.

Työn tilaajan edustajilta saamani palaute oli hyvin positiivista:

"Mahtava homma, hohtava mamma! Loistava työ, ei minulla tuohon sen enempää lisäämistä..." (Seppo Pohjolainen)

"Täytyy sanoa että en nyt ekalla lukukerralla löytänyt mitään paranneltavaa, päinvastoin. Erittäin hyvä ja selkeä!" (Elli Nyman)

Palautteen sain sähköpostitse lähetettyäni liitetiedostona tässä vaiheessa vielä kuvitusta vailla olevan materiaalin kommentoitavaksi. Omassa saateviestissäni pyysin palautetta muutamalla sanalla opinnäytetyöni raportointia varten ja esitin viestissäni seuraavat kysymykset:

”Näkykö osallistaminen? Pystyykö tämän perusteella ohjaaja tuollaisen kokonaisuuden vetäisemään? Onko tämä ylipäänsä käytettävissä ja sovellettavissa oleva tuotos?”

Lisäksi muistutin, että rakentavaa kritiikkiäkin saa työstä antaa, sillä ehdin vielä tässä vaiheessa tehdä siihen muokkauksia.

Tilaaajalta saamaani palautetta ei voi luonnehtia kovinkaan monisanaiseksi tai tarkaksi, mutta toisaalta edellä esitetyt kommentit riittävät kertomaan, että työ on käyttökelpoinen ja täyttänyt tilaajan odotukset. Kritiikkiä en työstä saanut sähköpostitse eikä työhön viittaavissa keskusteluissa myöhemminkään.

6.2 Oma arviointi ja pohdinta

Omasta näkökulmastani laadittu materiaali on paperilla toimivan tuntuinen paketti OmaSohVa-ryhmän käyttöön. Kuitenkin nuorisotyössä (kuten ihmisten kanssa toimimessa yleensäkin) tulee muistaa, että paperilla olevat tarkoinaan harkitut suunnitelmat eivät aina vain toimi. Ammattitaitoinen ohjaaja osaa muuttaa suunnitelmaa tarvittaessa ja soveltaa sisällön ja menetelmät omalle ryhmälleen sopivaksi. Itselleni työ on ollut loistava etukäteissuunnittelun harjoittamisen paikka, sillä olen tehnyt työni yleensä melko vähällä tietoisella ennakoivalla valmistelulla. Työ on osoittanut, että samanaikainen sekä sosiaalisen että tiedollisen oppimisen näkökulman yhdistäminen vaatii melko huolellistakin suunnittelua.

Osallistavan ja aktivoivan otteen näkyväksi tekeminen ei työssä ollut itsestään selvää liittyen laaditun materiaalin tarkkuuteen. Osallistumista ja aktiivisuutta tukevat kysymykset sekä tarttuminen nuorten heittämiin syötteisiin on ratkaiseva osa tavoittelemaani ohjausotetta. Näiden kysymysten kirjaaminen ennalta on kuitenkin mahdotonta, ja kysymisen paikkojen hoksaminen jää ohjaajan vastuulle. Osallistumisinnokkuuteen ja keskustelujen syntyymiseen vaikuttavat aina tapauskohtaisesti ryhmä, ohjaajan persoona, käytettävät tilat ja jopa kellonaika - esimerkiksi nuorisotilalle tullaan koulupäivän jälkeen, jolloin väsymys ja koko koulupäivän kestänyt ”kunnolla oleminen” saattaa nuorisotilalla näyttäytyä levottomana ja päättömän oloisena koheltami-

senä. Tavoitteellisen keskustelun virittäminen tässä mielentilassa oleville nuorille voi olla ja on haasteellista, ja ohjaajalle jää suuri urakka nuorten innostamisessa ja keskustelun ohjaamisessa.

Pienryhmätoiminnan näkökulmasta 10 kokoontumiskertaa on melko lyhyt aika, joten nyt laadittu materiaali voisi hyvin olla osa pitempikkestöisen pienryhmän toimintaa tai laadittua suunnitelmaa voisi venyttää lisäämällä väliin esimerkiksi vapaampia toiminnallisia kertoja. On selvää, että tiiviissä 10 kerran paketissa valittuja sisältöalueita ei voida kovin perusteellisesti pureskella, mutta tärkeää onkin saattaa nuoret tietoisiksi siitä, mitä kaikkea huomioon otettavaa itsenäisessä asumisessa onkaan ja mitä kautta asioita voisi lähteä purkamaan ja selvittämään. Lisäksi ryhmätoiminnan kautta pyritään luomaan positiivinen suhde esimerkiksi keittiössä puuhailuun tai siivoukseen – eivät kotitalouden hoitoon liittyvät asiat ole niin vakavia vaan ihan hauskaa puuhaa!

Materiaali lähtee myös siitä perusolettamuksesta, että toimintaan tai ryhmään osallistuvat nuoret ovat keskenään jo jokseenkin tuttuja ja ryhmäytyminen käy kevyesti. Ennalta toisiaan tuntemattoman ja täysin ryhmäytymättömän ryhmän kanssa kannattanee aloitusvaiheeseen käyttää enemmän aikaa – vaikkapa lisätä kokonaan yksi kevyempi ja vaikka lyhyempikin tutustumiskerta. Tämä jää ohjaajan harkintaan tilannekohtaisesti ratkaistavaksi.

Mielestäni opinnäytetyö loi selkeästi jotain uutta peilaten nimenomaan toimintaympäristöön, johon materiaali on tuotettu. Nähdäkseni tiedollinen tai konkreettisten taitojen tavoitteellinen oppiminen on nuorisotilojen toiminnassa hieman harmaata aluetta, jolle ei hirveästi astuta. Pääpaino on vapaassa, mukavassa yhdessä tekemisessä ja ”hengailussa” sekä sosiaalisten taitojen harjaannuttamisessa. Näiden ei välttämättä tarvitse kuitenkaan sulkea pois myös tavoitteellisempaa oppimista, vaikka samalla onkin todettava, että nuorisotiloista ei lieneäkään tarkoitus tehdä koulupäivän jatketta opetusohjelmineen. Tiedollisen sisällön ja nuorisotyön pienryhmätoiminnan sosiaalisten tavoitteiden yhdistäminen toiminnallisten menetelmien avulla tuovat osaltaan uuden näkökulman käytännön työhön ja ne pystytään liittämään myös osaksi nuorisotilan yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Laadittu materiaali itsessään on uusi ja uniikki, ja nähdäkseni hyvin sovellettavissa käytännön nuorisotyössä. Työn tilaajan palaute osoittaa, että lähtökohtaisesti materiaali ja OmaSohVa-toiminta nähdään käyttökelpoiseksi menetelmäksi nuorisotilatyön arjessa. Käytäntö näyttää, jääkö työ elämään Keltinmäessä tai muilla nuorisotiloilla – tämä olisikin yksi mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe. Luonnollisesti materiaalia ei pysty työstämään sellaiseksi, että se toimisi takuuvarmasti kaikilla ryhmillä ja kaikkien ohjaajien käytössä – itse asiassa en tietenkään voi taata että se toimisi yhdenkään ryhmän ja yhdenkään ohjaajan käytössä, joskin usko tähän on vahva. Nuorisotyötä tehdään persoonalla, ja kullekin ohjaajalle jää tehtäväksi tehdä toiminnasta persoonansa näköinen ja omaan ohjausotteeseen sopiva. Alueiden nuorisonohjaajat tuntevat myös parhaiten omat nuorensa, jolloin he ammattilaisina osaavat soveltaa laatimaani suunnitelmaa oman ryhmänsä tavoitteita parhaiten palvelevaksi. Olisi kuitenkin hienoa että osallistavia ja nuorille sanansijaa antavia menetelmiä kokeiltaisiin ennakkoluulottomasti, eikä annettaisi ”ei ne kuitenkaan tästä innostu” -mielialalle valtaa – joskin takapakkejakin käytännön työssä väistämättä tulee. Omasta näkökulmastani aina kannattaa kuitenkin kokeilla – olenhan vastavalmistuneena vielä varsin innokas!

Materiaalin melko pitkälle viety ”valmis” suunnitelma voidaan nähdä nuorten oman osallistumisen ja oman sananvallan vastavoimana. Näin ei kuitenkaan tarvitse olla, sillä laadittu materiaali toimii pohjana, rakennusaluslana ja ajatusten virittelijänä ennemminkin kuin kankeana manuaalina, jota seurataan pilkusta pilkkuun. Valmista materiaalia voi käyttää ohjaajasta riippuen monella tavalla, mutta toivon ammattilaisten näkevän sen osallistavan otteen ja ne yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia taitoja tukevat välkähdykset, jota olen materiaalillani pyrkinyt välittämään.

Laaditun materiaalin toiminnalliset menetelmät ja osallistavuus voivat toimia yhtenä työvälineenä aktiivisen ja osallistavan nuorisotilakulttuurin luomisessa ja tukemisessa. Samaan aikaan tiedostan hyvin, että yksittäisenä opinnäytetyönä työni merkitys koko ammattialaan peilaten on vähäinen, enkä näe kehittäneeni mitään niin uutta ja mullistavaa etteikö sitä jo monin paikoin toteutettaisikin. Opinnäytetyöni on laadittu siitä käsityksestä lähtien, etteivät nuorisotilat *kaikin paikoin ole kaikkein parhaiten* nuorten osallisuutta ja aktiivisuutta tukevia ympäristöjä, vaikka ne sinänsä tarjoavatkin siihen loistavat puitteet. Samoin nuorisotilat tarjoavat mitä loistavimman ympäris-

tön nuorten elämänhallinnan ja arkitaitojen tukemiseen tavoitteellisesti ja toiminnallisesti.

Nuorisotilan ei tarvitse eikä pidä olla koulu, eikä sen tarvitse olla edes sellainen toimintakeskus, jossa kaiken aikaa tapahtuu kamalasti kaikkea (arvonsa myös vapaalla olemisella!), mutta voisiko nuorisotilalla sittenkin perustavanlaatuisesti tapahtua muuta kuin hengailua? Gretschelein (2011, 29) tutkimustuloksista selviää nuorisotilojen arkitiedossa jo pitkään ollut tosiasia: usein nuorten ensimmäinen vastaus mihintahansa ohjaajan ehdotukseen on ”ihan sama”. Mutta olemmeko tietäneet tutkimustuloksista seuraavan; nuoret myös odottavat meidän vakuuttavan ja suostuttelevan heidät toimintaan tästä näennäisen passiivisesta ja välinpitämättömästä vastauksesta huolimatta? Mitä me vastaamme?

LÄHTEET

- Aaltonen, Marjo & Ojanen, Tuija & Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 1999. Nuoren aika. Helsinki: WSOY.
- Gretschel, Anu 2007. Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 77. 193-206.
- Gretschel, Anu 2011. Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä: nuorten näkökulma. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 41. Saatavissa: <http://testi.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisu/nuorisotalo.pdf>
- Harinen, Päivi & Heikura, Mari & Lehmus, Heikki & Vallisto, Matias 2008. Tappelu takapenkillä: kokemuksia kohdennetun nuorisotyön poikien pienryhmätoiminnasta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 90.
- Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Jauhiainen, Riitta & Eskola, Marjatta 1993. Ryhmäilmiö. Helsinki: WSOY.
- Jyväskylän kaupunki, nuorisopalvelut 2011a. Sosiaalinen vahvistaminen. Viitattu 26.4.2011. <http://www.jkl.fi/nuoriso/sosiaalinenvahvistaminen>
- Jyväskylän kaupunki, nuorisopalvelut 2011b. Osallisuuskasvatus. Viitattu 26.4.2011. <http://www.jkl.fi/nuoriso/osallisuuskasvatus>
- Kiilakoski, Tomi 2007. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 77. 8-20.
- Koppinen, Marja-Leena & Pollari, Jorma 1993. Helsinki: WSOY.
- KOTA – Lasten ja nuorten hyvinvointi ry 2011. Parempaan arkeen. Viitattu 27.3.2011. <http://www.kota.fi/index.php?cat=21&lang=fi>
- Kylmäkoski, Merja 2007. Kerhotiloista toimintakeskuksiin. Nuorisohallinnon muistoja ja mietteitä Jyväskylän seudun nuorisotilatoiminnasta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 9. Saatavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisu/nuorisokerhotila.pdf>
- Leppilampi, Asko & Piekkari, Ulla 1998. Terve, terve! Opitaan yhdessä oppimisen ja elämän taitoja. Lahti: A. Leppilampi.
- Metsämuuronen, Jari 1997. Omaehtoinen oppiminen ja motiivirakenteet. Helsinki: Opetushallitus.
- Muhonen, Jyrki & Lallukka, Kirsi & Turtiainen, Pekka 2009. Pienryhmätoiminta lasten ja nuorten ehkäisevän työn menetelmänä. Jyväskylä: YAD Youth Against Drugs ry.
- Nuorisolaki 72/2006.
- Nyyti ry 2011. Elämänhallinta – henkinen voimavara. Viitattu 27.3.2011. <http://www.nyyti.fi/tietoa/elamanhallinta/>
- Puolimatka, Tapio 1997. Opetusta vai indoktrinaatiota? Valta ja manipulaatio opetuksessa. Helsinki: Kirjayhtymä.

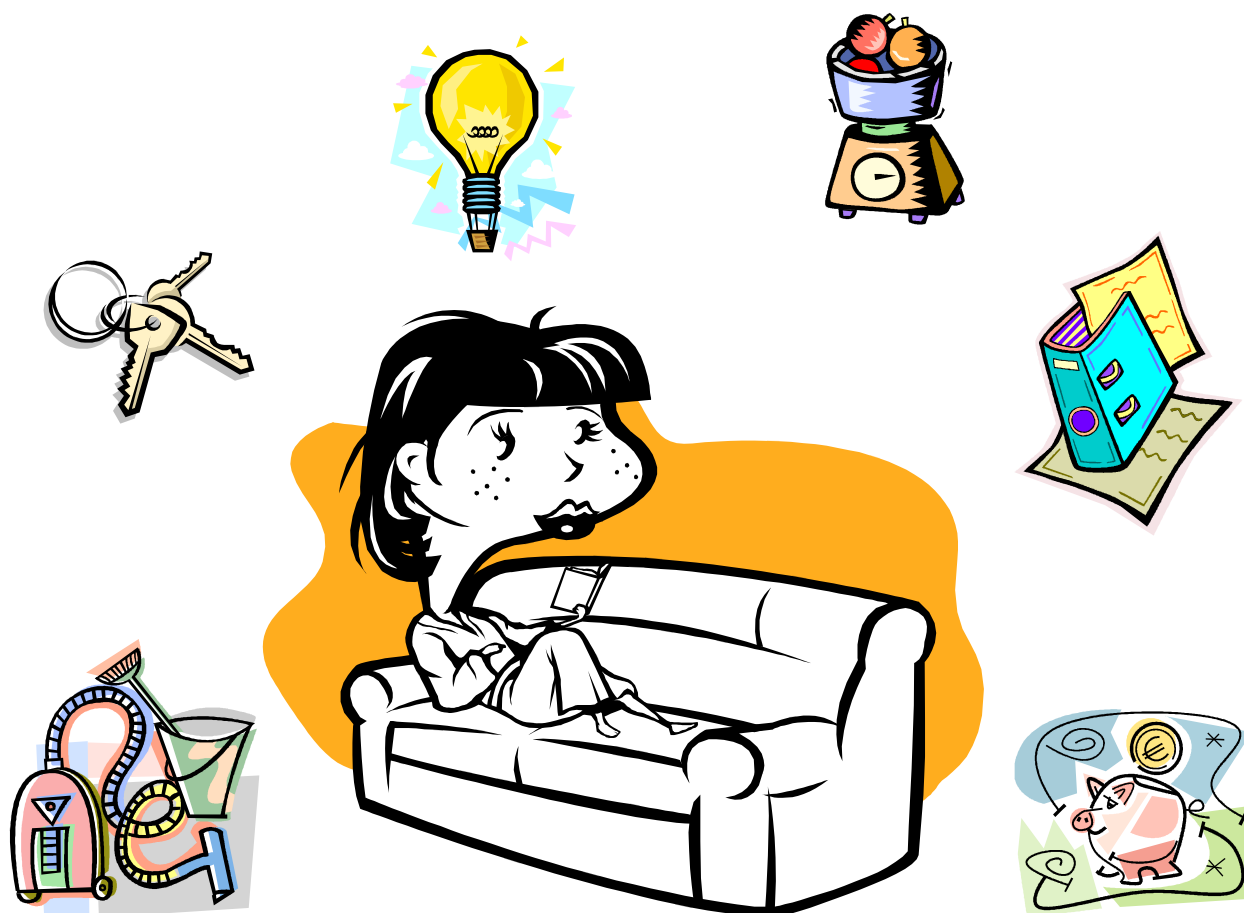
- Purjo, Timo 2009. Kasvatuksen haasteet ja mahdollisuudet nuorten väkivallan ehkäisyssä. Teoksessa Timo Purjo & Jani Kuusela (toim.) Tappelusta jutteluun – nuoren kohtaamisen taito. Helsinki: Non Fighting Generation.
- Raina, Liisa & Haapaniemi, Rauno 2007. Yhteisöllinen pedagogia ”...ettei tarvitse tehdä yksin.” Helsinki: Arator.
- Repo-Kaarento, Saara 2007. Innostu ryhmästä: miten ohjata oppivaa yhteisöä. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Ruoppila, Isto 1995. Alkusanat. Teoksessa Paula Lyytinen, Mikko Korhonen & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan: kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY, 18-27.
- Saarinen, Pirkko & Ruoppila, Isto & Korhonen, Mikko 1994. Kasvatuspsykologian kysymyksiä. 3. painos. Helsinki: Helsingin yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Sahlberg, Pasi & Leppilampi, Asko 1994. Yksinään vai yhteisvoimin? Yhdessäoppimisen mahdollisuuksia etsimässä. Vantaa: Helsingin yliopisto, Vantaan täydennyskoulutuslaitos.
- Salmivalli, Christina 2005. Kaverien kanssa: vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Tallgren, Satu 2008. Ryhmän monet mahikset: vapaa-ajan pienryhmä nuorten kasvuyhteisönä. Kasvatustieteen laitos. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Saatavissa: <http://www.nuortenakatemia.fi/selvitykset>
- Turunen, Tarja 2011. Pieni pyyntö pienryhmätoimintaan liittyen. Email. tarja.t.turunen@jkl.fi 23.3.2011.

LIITE: OmaSohVa – arjentaitopienryhmän materiaali

OmaSohVa

Arjentaitopienryhmän materiaali

Kehitteli opinnäytetyönään kevättalvella 2011 Laura Väisänen

Hei hyvä ohjaaja!

Luet parhaillasi Humanistisen ammattikorkeakoulun kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman opinnäytetyönä syntynyttä arjentaitopienryhmän suunnitelmaa.

Nimesin suunnittelemani toiminnan OmaSohVaksi SohVan ja omaan kämppään muuttamisen mukaan. Tästä suunnitelmasta sovellettu toiminta on siis matkaevästä matkalla ikiomalle sohvalle ja samalla harjoitellaan yhdessä toimimista pienryhmässä. Matkaeväiden tekemisen avustajina ja eväsrepun pakkaamisen opastajina me alueelliset nuorisonohjaajat olemme otollisessa asemassa – onhan ikäluokka aika hyvin hyppysissä ja nuoret jo tuttuja.

Materiaali koostuu 10 kokoontumiskerran suunnitelmasta. Olen kehitellyt toiminnallisia osallistavia menetelmiä, joiden kautta arkisia oman talouden hoitoon liittyviä asioita voidaan lähestyä. Kannustan Sinua kuitenkin soveltamaan suunnitelmaani oman ryhmäsi tarpeen ja tilanteen mukaan. Opinnäytetyön näkökulmasta rajattu kokoontumiskertojen määrä oli välttämättömyys, mutta mikäänhän ei estä jatkamasta samaisten asioiden parissa vaikkapa läpi lukuvuoden saman ryhmän kanssa. Siinäkin tapauksessa toivon suunnitelmani toimivan kuitenkin hyvänä virikkeenä laatiessasi omaa toimintasuunnitelmaasi.

Olen kirjannut kunkin kerran alkuun muutaman tavoitteen, jotka liittyvät lähinnä toiminnan asiasisältöön. Vuorovaikutukseen liittyviä tavoitteita en ole erikseen materiaaliin kirjannut – on luonnollista että vuorovaikutusta opetellaan ja harjoitellaan aina kun pienessä ryhmässä toimitaan ja ohjaajina osaamme myös säädellä ryhmän vuorovaikutusta tarkoituksenmukaisella tavalla. Materiaali on yhtä lailla käytettävissä kohdennetussa työssä tai ”kenelle tahansa” suunnattuna. Ammattitaitoisina ohjaajina osaamme myös tarttua esimerkiksi fiiliskierroksen aikana esille nouseviin päivän polttaviin asioihin ilman, että sitä materiaalissa erikseen joka kerta mainitaan. Myös kokkailu- ja ruokailutilanteet tarjoavat erinomaisen paikan ”asian vierestä” keskustelemiselle.

Materiaali ei sisällä ruokaohjeita, siivousniksejä, elintarvikkeiden hintoja tai yksityiskohtaisia ohjeita vuokrasopimuksen tekemisestä. Kaikki tämä tietämys on jo olemassa, eikä pyörän keksiminen uudelleen vaikuttanut järkevältä panostukselta. Näin ollen tiedonhakutyötä ja materiaalin hankintaa jää myös toimintaa toteuttavalle ohjaajalle, jolloin toiminta tulee myös ohjaajalle omaksi ja saat ujutettua oman persoonallisen lisämausteeksi mukaan toimintaan.

Materiaalissa esitetyt menetelmät ovat esimerkkejä siitä, kuinka asioita voidaan lähestyä toiminnallisesti ja yhdessä oppien. En ole lainkaan pahoillani, jos muutat menetelmät omaan otteeseesi ja omalle ryhmälle sopivammaksi – kannustan kuitenkin toiminnallisuuteen ja osallistavuuteen!

Käytännön vinkkinä materiaalin käytöstä mainitsen, että tämä saattaisi toimia hyvinkin irtolehtiversiona kansiossa, jolloin tietyn kokoontumiskerran yhteyteen voi koota muuta kuhunkin aihepiiriin liittyvää materiaalia samalle välilehdelle. Tässä on runko, tehkää te lehdet ☺ Eihän metsässäkään ole kahta täysin samanlaista puuta...

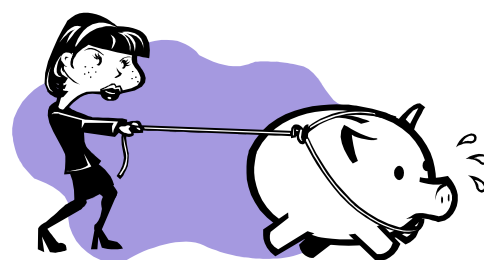
Mukavaa matkaa!

OmaSohVa -arjentaitoryhmän runko

Kunkin kokoontumiskerran suunniteltu kesto on 2 tuntia.

1. kokoontumiskerta
Tutustuminen & suunnittelu
2. kokoontumiskerta
Kokkaus & terveellinen ruokavalio
3. kokoontumiskerta
Hintojen arviointi ja vertailu & ruokabudjetti & ruokalistan suunnittelu
4. kokoontumiskerta
Kokkaus & pyykinpesu
5. kokoontumiskerta
Keittiön koneet ja laitteet & siivous & vinkit ja niksit kotitalouden hoitoon
6. kokoontumiskerta
Kokkaus & asumisen alkuun
7. kokoontumiskerta:
Asuntoasiat (mistä ja miten asunnon saa) & päätöskekkereiden suunnittelu
8. kokoontumiskerta:
Kokkaus & toimeentulo
9. kokoontumiskerta
Valinnainen syventävä kerta nuorten suunnitelman mukaisesti
10. kokoontumiskerta
Palaute & päätöskekkerit

Suosittelavia lisälähteitä ja materiaalia:

Asumisen ABC-sivusto www.asumisenabc.fi
 Isotalo, Kaisa & Kinnunen, Saara 2004. Omaan kämppään! Helsinki: Kirjapaja.
 Laine, Marjatta 2009. APUA, mitä mä teen!? Heinola: Helppimesta ry.
 Marttaliitto www.martat.fi
 Pitkänen, Nina 2004. Himasta. Käsikirja itsenäiseen elämään. Helsinki: Otava.
 Erilaiset kotitalous- ja ruokalehdet
 Kotitalouden oppikirjat

1. kokoontumiskerta

Tutustuminen & suunnittelu

Tavoitteina:

- tutustuminen
- ryhmän tavoitteiden kirjaaminen
- pelisääntöjen laadinta
- ryhmän ruokalistan koostaminen

Tarvittavat tilat, välineet ja materiaalit:

- isoja papereita, tusseja, (eri värisiä A4-papereita)
- keittokirjoja, ruokalehtiä
- nettimahdollisuus?

Ensimmäisellä kerralla kokoontumiseen ei välttämättä tarvita keittiötilaa, rennohko sohvaryhmä käy myös oikein hyvin! Toki keittiöönkin voi käydä kurkkaamassa etenkin jos paikka ei ole nuorille tuttu entuudestaan.

Tervetuloivotukset ja tutustuminen

Ohjaajan esittäytyminen ja perustiedot ryhmästä; Mikäs kerho tämä oikein olikaan? Mitä on tarkoitus tehdä?

Tutustuminen 1

Tervehdysten jälkeen kukin ryhmästä, esittelee jonkun toisen ryhmäläisistä ilman ennakkokeskustelua, ns. kylmiltään. Kerrotaan toisesta vähintään nimi, ikä, mitä koulua käy / mitä tekee ja mieleisin harrastus. Ohjaaja voi keksiä lisää! Hauskempaa tämä takuulla on, jos lisätään listaan vaikkapa lemmikit, lempileffa ja kengännumero. Tarkoituksena on valita perustietojen lisäksi myös sellaisia seikkoja, joita muut eivät välttämättä tiedä vaan nuoret joutuvat arvailemaan ja säveltämään toisistaan. Ohjaajan vainua tarvitaan, ettei aleta arvailemaan liian arkaluontoisia asioita eikä kierros mahdollista mollaamisen paikkoja!

Tutustuminen 2

Vaihtoehtoisesti kukin voi esitellä itse itsensä esim. seuraavasti: jaetaan osallistujille, ohjaaja mukaan lukien, värilliset A4-paperit (vaikkapa niin, että kukin saa valita vaihtoehtoista parhaiten itseään / omaa fiilistään kuvaavan värin). Paperin keskelle kirjoitetaan isolla oma kutsumanimi, ja nimen ympärille kirjataan mind map -tyyliin erilaisia ominaisuuksia tai asioita, joita haluaa itsestään kertoa. Esitellään suullisesti mitä on kirjattu. Hienoa olisi, jos nämä esittelypaperit saisi esim. kokoontumistilan seinälle kuvaamaan ryhmää.

Säännöt

Keskustellaan, miksi sääntöjä pitää olla. Jos ryhmä kokee säännöt muuten turhiksi, voi kysäistä miten liikenteessä pärjättäisiin jos ei olisi minkäänlaisia sääntöjä. Olisikohan turvallista? Keskustelun lopputuloksena pitäisi tulla jotakuinkin siihen tulokseen, että sääntöjä on, jotta kaikilla olisi turvallinen ja mukava olla.

Seuraavaksi luodaan ryhmän omat säännöt. Mitä sääntöjä nuorten mielestä tarvitaan, jotta ryhmätoiminta onnistuu ja homma sujuu turvallisesti ja mukavasti? Mitä sääntöjen

rikkomisesta seuraa? Potkut, tiskivuoro, roskisten tyhjennys...? Kirjataan koko ryhmän hyväksymät säännöt isolle paperille/kartongille ja ripustetaan seinälle.

Sovitetaan myös millä perusteella valitaan kokkailukertojen kaupassa kävijät tai tehdään kiertävä vuorolista.

Tavoitteet

Keskustellaan nuorten odotuksista. Mitä nuoret odottavat oppivansa? Mitä nuoret toivovat ryhmältä? Kirjataan tavoitteet isolle paperille ja mahdollisuuksien mukaan ripustetaan seinälle.

Menu

Keskustellaan nuorten lempiruuista ja mitä nuoret yleensä syövät. Mitä ruokaa laittaisit jos saisit itse päättää? Nuoret valitsevat omista lempiruuoistaan tai etsivät netistä tai ohjaajan tuomista keittokirjoista ja muista reseptikokoelmista omat suosikkinsa ja/tai mielenkiintoiset ruokalajit. Näistä luodaan hyvässä yhteisymmärryksessä ryhmän ruokalista – tai arvotaan, jos yhteisymmärrys on vähän hakusessa.

Selvitetään tässä yhteydessä myös mahdolliset allergiat ja erityisruokavaliot.

Laaditaan seuraavaa kertaa varten kauppalista ja orientoidutaan jo seuraavaan kokoontumiskertaan.

Tämän jälkeen onkin suunnitelmat aika hienosti selvillä! Muista palata pitkin matkaa ryhmän tavoitteisiin ja pyri sitomaan tämän vihkosen aines nuorten tavoitteisiin ja toiveisiin! Muokkaa runkoa, laita kertoja eri järjestykseen, jätä jotain pois ja lisää vähän jotain muuta. Niinhän se paras soppa yleensä syntyy!

2. kokoontumiskerta

Kokkaus & terveellinen ruokavalio

Tavoitteina:

- ottaa uusi ruokalaji haltuun
- kerrata terveellisen ruokavalion koostamisen perusasiat ja pohtia omaa ruokavaliota suhteessa suosituksiin

Tarvittavat tilat, välineet ja materiaalit:

- keittiötila, ruokatarvikkeet, päivän resepti
- pohjat ruokaympyrälle ja ruokapyramidille (kartongista)
- saksia ja liimaa
- lehtiä, joissa elintarvikkeiden ja ruokien kuvia

Ohjaaja ja kauppavuorossa olevat nuoret käyvät päivän kokkailua varten kaupassa ennen koko ryhmän kokoontumista.

Fiiliskierros

Millä mielin ollaan paikalla?

Kokkailu & ruokailu

Kokkailu ryhmän ja ruokalajin mukaan joko löyhemmällä tai tiukemmalla ohjauksella – ihanne olisi että ryhmä organisoituisi itse niin, että jokainen osallistuu ja hommat tulee hoidettua. Ensimmäisellä kokkauskerralla ohjaaja voi olla jämäkämmin jakamassa tehtäviä ja esittää samalla toiveen, että vastaisuudessa ryhmä itse hoitaisi työnjaon mahdollisimman itsenäisesti.

Ruokaillessa virittäydytään keskusteluun terveellisestä ruokavaliosta. Esimerkiksi voidaan tutkia päivän ruokalajia terveellisyyden näkökulmasta. Onko ateria terveellinen? Miten siitä saisi vielä terveellisemmän? Onko siinä sopivassa suhteessa kasviksia, viljaa, lihaa, maitotuotteita?

Jälkien siivous yhteisvoimin ja kenties pieni tauko.

Lautasmalli ja ruokapyramidi

Jaetaan ryhmä kahteen pienempään ryhmään (2-3 hlö/ryhmä). Toisen ryhmän tehtävänä on ruokapyramidi ja toisella lautasmalli. Ryhmät etsivät tietoa aiheestaan saatavilla olevista lähteistä ja toistavat mallinsa askarrellen esim. kartongista leikatuille kolmion ja ympyrän muotoisille pohjille lehtikuvien tai piirtäen.

Keskustellaan, mitä kuviot / mallit tarkoittavat. Onko oma ruokailu suositusten mukaista?

3. kokoontumiskerta

Hintojen arviointi ja vertailu & ruokabudjetti & ruokalistan suunnittelu

Tavoitteina:

- hahmottaa mitä ruoka maksaa
- oppia vertailemaan hintoja
- ruokatalouden suunnitelmallisuus

Tarvittavat tilat, välineet ja materiaalit:

- mukava oleskelutila, sohvaryhmä tms.
- ruokalistan suunnitteluun materiaali ryhmän mukaan, esimerkiksi iso paperi ja tusseja tai mahdollisuus tehdä tietokoneella
- paperia ja kyniä
- mahdollisuus käydä kaupassa tai vaihtoehtoisesti reilu nippu ruoka-kauppojen tarjouslehtisiä (huom. tarjouksissa mainitaan yleensä aina myös normaalihinta)

Fiiliskierros

Millä mielin ollaan paikalla?

Orientaatio aiheeseen

Aloitetaan aiheen käsittely muistellen mitä ruokia kukin on viikon aikana syönyt. Millainen aamupala kullakin on? Millaista lounasta, välipalaa, päivällistä, iltapalaa on syöty? Mikä on kunkin lempiruoka?

Ruokalistan laadinta

Ryhmä työstää yhdessä viikon ruokalistan edellisen keskustelun pohjalta. Tekemiseen voidaan käyttää eri menetelmiä ryhmän mukaan: listan voi askarrella, tehdä taulukkolaskentaohjelmalla, piirtää, kirjoittaa ruutupaperille... Olettaen, että ryhmässä on jäseniä enintään kuusi, kukin saa valita viikolle yhden aamupalan, yhden lounaan, yhden välipalan, yhden päivällisen ja yhden iltapalan. Valinnat sovitaan viikon ohjelmaan yhdessä sopien – saman jäsenen valinnat voivat olla joko yhdellä päivällä tai pitkin viikkoa. Tyhjiksi jääneet kohdat täytetään yhdessä, ohjaaja voi vinkata tarvittaessa. Katsotaan lista läpi ja keskustellaan, ovatko kaikki tyytyväisiä.

Ruokalistasta ostoslistaksi

Laaditaan viikon ruokalistan perusteella viikon ostoslista. Listataan siis kaikki tuotteet, joita viikon aikana käytetään. Ohjaaja voi auttaa miettimään pakkauskokoja. Päätetään yhdessä mietitäänkö asiaa sinkkotalouden, pariskunnan vai perheen kannalta.

Hintojen arviointi

Arvioidaan pareittain listan tuotteille hinnat. Kirjataan ylös.

Hintojen selvittäminen ja kuluttajan valinnat

Lähdetään mahdollisuuksien mukaan kauppaan (tai eri parit eri kauppoihin) tutustumaan hintoihin oikeasti. Kaupassa on edessä valintoja. Jos viikon mittaan tarvitaan esim. tomaatteja, joutuu kuluttaja päättämään ottaako ulkomaisia vai suomalaisia tomaatteja. Makaronissa

on vaihtoehtoina tumma ja vaalea. Jauhelihaa saa rasvaisempana tai vähempirasvaisena. Ryhmät tekevät valintansa ja merkitsevät listaansa sen tuotteen hinnan, jota päättivät ottaa.

Käydään hinnat yhdessä läpi esim. fläppitaulun avulla. Listataan siis kunkin tuotteen hinta (/vastaavan tuotteen hinta) ja käydään valinnat läpi. Miksi valittiin ulkomaisia tomaatteja? Miksi valitsit juuri sitä jauhelihaa? Lasketaan hinnat yhteen.

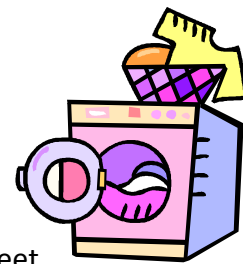
Näin saadaan suuntaa-antava viikon ruokabudjetti ja käsitys siitä, paljonko ruokaan oikeasti menee rahaa. Jos ruokalista sisältää paljon pizzoja, hampurilaisia tai muita valmisruokia, voidaan keskustella vielä niiden ravitsemuksellisesta arvosta sekä hinnasta.

Lopuksi voidaan vielä keskustella millä keinoin ruokabudjetissa voi säästää – esim. tekemällä isompia annoksia pakastimeen (jos kämpässä sellainen on) tai hyödyntämällä edellisen päivän jämiä seuraavan päivän ruokaan. Myös oppilaitosruokailu kannattaa, sillä siellä saa täysipainoisen lounaan ilmaiseksi tai edullisesti salaatteineen kaikkineen.

Laaditaan seuraavaa kertaa varten kauppalista ja orientoidutaan ja seuraavaan kokoontumiskertaan.

4. kokoontumiskerta Kokkaus & pyykinpesu

Tavoitteina:

- ottaa haltuun uusi ruokalaji
- tarkastaa ja päivittää toiminnan tavoitteet ja nuorten toiveet
- tutustua pyykkihuoltoon

Tarvittavat välineet ja materiaalit:

- keittiötila ja ruokatarvikkeet
- tekstiilien hoito-ohjemerkinnot, nuorille pelkät kuvat, ohjaajalle tarkistamista varten tarvittaessa selosteiden kanssa (esim. http://www.intrade.fi/pics/hoito-ohjemerkit_su.pdf)
- paperia ja tusseja
- mahdollisesti pienet palkinnot pesumerkintäkisasta (pesujauhemitta, pesupussi jne. olisivat päivän teemaan sopivia palkintoja 😊)

Ohjaaja ja kauppavuorossa olevat nuoret käyvät päivän kokkailua varten kaupassa ennen koko ryhmän kokoontumista.

Fiiliskierros

Millä mielin ollaan paikalla?

Kokkailu & kurssin tarkistus

Kokkaillaan jakaen työvuorot tasaisesti. Ruokailun yhteydessä keskustellaan tähän astisesta toiminnasta: Miltä on tuntunut? Onko uutta opittu? Mitä toiveita ryhmällä on tulevaan toimintaan? Tarkoituksena on tarkastaa tavoitteiden toteutumista ja ohjaajan onnistumista – tarvittaessa nyt on hyvä aika säätää kurssia hieman.

Tietovisa tekstiilien hoito-ohjemerkinnoista:

Ohjaaja jakaa kilpailijoille / joukkueille tekstiilien hoito-ohjemerkinnot (ilman selosteita), joihin vastataan mahdollisimman täsmällisesti. Bonustehtävänä voi kysyä mitä muuta pitää huomioida pyykin pestessä (hyväksyttäviä vastauksia mm. värien mukaan lajittelu, vaatteiden kääntäminen nurinpäin, taskujen tyhjentäminen ennen pesua tai vaikka se, että pesukoneen hana pitää avata)

Pyykin lajittelu:

”Lajitellaan” nuorilla yllä olevat vaatteet eri koneellisiin; nuoret katsovat läpi omien vaatteidensa pesumerkintöjä (esim. 2-3 vaatekappaletta jokaiselta). Tyhjät A4-paperit toimivat pyykkikoneina tai -koreina. Täytetään koneet / korit kirjoittamalla paperille ”Mikon valkoinen t-paita” tai ”Jukan mustat farkut”. Nimetään koneen / korin sisältö tyyliin ”40 asteen vaalea pyykinpesu, normaaliohjelma” jne.

Muita mahdollisia keskusteltavia asioita mm. miten valitset pyykinpesuaineen, milloin pyykkikone on täysi, pidetäänkö pesukoneen luukku kiinni vai auki koneen ollessa tyhjillään, miten pyykkikone pestään...

5. kokoontumiskerta

Keittiön koneet ja laitteet & siivous & vinkit ja niksit kotitalouden hoitoon

Tavoitteina:

- tutustua keittiö/kotitalouden koneisiin ja laitteisiin
- laatia jokaiselle oma siivouskalenteri
- kerrata ja soveltaa opittua

Tarvittavat tilat, välineet ja materiaalit:

- keittiötila ja oleskelu-/työskentelytila
- kartonkeja, papereita, tusseja, saksia, liimaa

Fiiliskierros

Millä mielin ollaan paikalla?

Keittiön koneet ja laitteet

Laaditaan nuorisotilan keittiön koneille lyhyet ”nuorten kieliset” käyttöohjeistukset yhtenä ryhmänä tai pienempiin ryhmiin jakaen. Tarkoitus on löytää käytön, toimivuuden ja turvallisuuden kannalta keskeisimmät asiat, eli tehdä muutaman kohdan selkeät ohjeistukset. Ryhmä saa näin toimia asiantuntijana 😊

Vaihtoehtoisesti järjestetään kodinkonemarkkinat. Yksittäinen ryhmäläinen tai pari toimii tietyn kodinkoneen myyntimiehenä. Muut ovat asiakkaita, joille myydään. Asiakkaat esittävät kiperiä kysymyksiä laitteen toiminnasta, energian kulutuksesta, mitä milläkin laitteella tehdään, huollosta ja puhdistuksesta jne. Ryhmän mukaan ohjaaja miettii otetaanko asioista selvää etukäteen esim. käyttöohjekirjoista tai netistä vai pidetäänkö markkinat vähemmällä valmistautumisella. Olennaista ei välttämättä ole laitteiden tarkkojen ominaisuuksien omaksuminen vaan ylipäätään tutustuminen eri laitteisiin leikin varjolla. Samalla tulee kuin huomaamatta käytyä läpi niitä asioita, joita laitteista olisi hyvä tietää oikeastikin.

Siivous

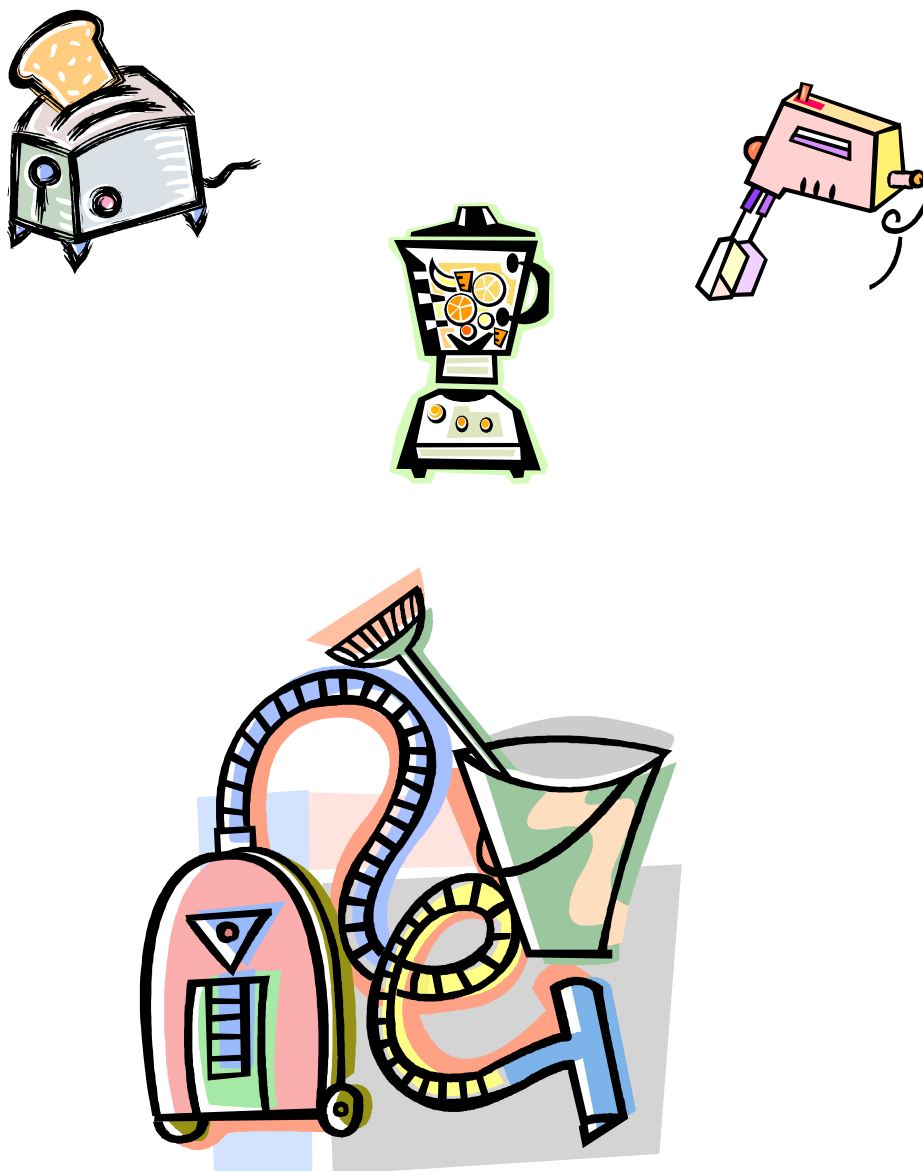
Millaisia siivoustottumuksia nuorilla on? Mikä siivoamisessa on kivaa ja mikä ärsyttävää, miksi siivotaan? Laaditaan jokaiselle oma siivouskalenteri. Mitä tehdään päivittäin tai ”harva se päivä”, mitä viikoittain, mitä kuukausittain jne. Myös pyykinpesukone, kahvinkeitin, leivänpaahdin ja uuni on syytä puhdistaa joskus... Tarvittaessa käydään läpi miten em. toimet tapahtuu.

Näkyvät ruokatahrat pöydiltä kannattaa pyykeistä tuoreeltaan, sillä kuivuttuaan niiden poistaminen on huomattavasti työläämpää, ja astiat kannattaa tiskata ennen kuin ne haisevat rappukäytävään asti. Siivoamisen ja pienten askareiden tarkoitus on nimenomaan ylläpitää järjestystä ja siisteyttä, jotta päiväkausien suursiivouksiin ei olisi edes tarvetta. Ohjaaja jakaa tietämystään kotitalouden hoitoa helpottavista ideoista. Esimerkiksi sekä tahrojen pyyhkimistä että tiskausta helpottaa suihkepulloon valmiiksi tehty astianpesuaineliuos, josta voi suihkauttaa tahroille ennen pyyhkäisyä sekä likaisille astioille. Näin lika ei pääse pinttymään astioihinkaan esimerkiksi koulupäivän aikana ja lika lähtee helpommin pois. Myös imurointiin tai lattian pesuun on mukavampi ryhtyä, jos lattiapinta on näkyvissä – eli tavaroille on muukin säilytyspaikka kuin lattia.

Vinkit ja niksit

Kootaan kotitalouden hoitoon liittyvä vinkki-/niksipankki esim. nuorisotilan ilmoitustaululle. Hyödynnetään jo opittua, etsitään, keksitään ja kehitellään niksejä pankkiin – pankkia voi täydentää myöhemminkin ja se voi jäädä kaikkien kävijöiden käytettäväksi. Ideana on nostaa esiin jo opittuja asioita ja nuorten aiempaa kokemusta ja kekseliäisyyttä.

Laaditaan seuraavaa kertaa varten kauppalista ja orientoidutaan ja seuraavaan kokoontumiskertaan.

6. kokoontumiskerta Kokkaus & asumisen alkuun

Tavoitteina:

- ottaa haltuun uusi ruokalaji
- hahmottaa mitä kaikkea omaan kotiin tarvitsee
- orientoitua 9. kerran vapaavalintaiseen kertaan

Tarvittavat välineet ja materiaalit:

- keittiötila ja ruokatarvikkeet
- paperia ja kyniä
- nettimahdollisuus ja/tai eri liikkeiden tarjouslehtisiä, kuvastoja ym.

Ohjaaja ja kauppavuorossa olevat nuoret käyvät päivän kokkailua varten kaupassa ennen koko ryhmän kokoontumista.

Fiiliskierros

Millä mielin ollaan paikalla?

Kokkailu & kurssin tarkistus

Kokkaillaan jakaen työvuorot tasaisesti. Kokkailun ja ruokailun yhteydessä ohjaaja kertoo 9. kerran vapaavalintaisesta kokoontumiskerrasta. Vielä ei tarvitse tehdä päätöksiä, mutta tiedoksi ja mietittäväksi jo etukäteen.

Mitä omaan kämppään tarvitsee?

Pareittain tehdään lista omaan kämppään tarvittavista tavaroista kuvitellen, että ollaan muuttamassa parin kanssa kimppekämppään – mitä kummaltakin löytyy valmiiksi, mitä saa mahd. sukulaisilta, mitä ostetaan ja mistä (kauppa, kirppari, kierrätyskeskus, nettikirpputori tai -huutokauppa...) Tarvikkeet voi jakaa vielä vaikka kolmeen eri sektoriin tärkeyden mukaan.

Mitä maksaa?

Arvioidaan/etsitään listan tuotteille hinnat.

Keskustellaan paljonko omaan asuntoon tarvittaviin hankintoihin tarvitaan rahaa, miten voi nipistää, mitä voi hankkia käytettynä, mitkä asiat kannattaa hankkia ensimmäisenä (ne tärkeimmät) ja että tarvikkeita voi toivoa esimerkiksi joulu- ja syntymäpäivälahjoiksi jo ennen kuin omaan kotiin muuttaa. Hyviä listoja omaan kotiin muuttavalle löytyy Marttojen sivuilta: http://www.martat.fi/neuvot_arkeen/ensimmaiseen-kotiin/

Mitä muuta tarvitaan tavaroiden lisäksi? (nettiliittymä, sähkösojimus, kotivakuutus, tv-lupa)

Lopuksi jokainen kirjoittaa lapulle muutaman asumiseen, asunnon hakemiseen, vuokranmaksuun tai asumistukeen liittyvän kysymyksen, joihin kaippaa vastauksia seuraavalla kerralla.

7. kokoontumiskerta

Asunnon hankinta & päätöskekkereiden suunnittelu

Tavoitteina:

- perehtyä asunnon hankkimisen kanaviin
- tutustua asunnon hankinnan vaiheisiin
- päättää 9. kerran käyntikohteesta / vierailijasta

Tarvittavat välineet ja materiaalit:

- mukava oleskelutila, sohvaryhmä tms.
- paperia ja kyniä
- nettimahdollisuus, tulostusmahdollisuus
- viikonvaihteen sanomalehti (jossa asuntoilmoituksia), Etuovi-lehti

Fiiliskierros

Millä mielin ollaan paikalla?

Mistä ja miten asuntoa haetaan?

Mistä kaikkialta asuntoa voi hakea? Listataan eri vuokra-asunnon tarjoajia Jyväskylässä ja tutustukaa tarjontaan.

Hyvä lista löytyy kaupungin sivuilta <http://www.jyvaskyla.fi/asunnot>

Ryhmän mukaan kaikki voivat keskittyä kerralla samaan tiedonhankintakanavaan tai porukan voi jakaa puoliksi niin, että toiset etsivät netistä ja toiset lehdistä. Valitaan löytyneistä muutama kiinnostava asunto. Miten ko. asuntoa haetaan (kunkin vuokra-asunnon tarjoajan käytännöt)? Tutustutaan myös asunnonhakulomakkeeseen, JVA:n sivuilla on tulostettava lomake, samoin esim. KOAS:n sähköisen lomakkeen voi tulostaa näyttille / tutustua näytöltä.

Mihin kannattaa kiinnittää huomiota?

Kirjoitetaan lista mihin kannattaa kiinnittää huomiota asuntoa hakiessa / katsoessa / valitessa? Sijainti, hissi, säilytystilat, asunnon yleiskunto, pyykinpesu, sisältyykö sähkö, vesi ja netti vuokraan... Hyvä lista saatavilla Asumisen ABC-sivustolta osoitteesta http://www.asumisenabc.fi/uuteen_kotiin/Selvitettavia_asiota/index.html

Kysyttävää?

Käydään läpi edellisellä kerralla kirjatut kysymykset. Kysymykset laadittiin etukäteen, jotta ohjaaja ehtisi selvittää asioita etukäteen. Asuntoasiat ovat monesti nuorille hankalia ja täynnä koukeroita ja kiemuroita, jotka voivat nuorelle tuntua hankalilta. Tästä syystä on hyvä, jos ohjaaja voisi vastailia joihinkin kysymyksiin ja antaa konkreettisia neuvoja.

Asumisen ABC-sivuston osoite kannattaa jakaa myös nuorille. Sopivaa oheismateriaalia on myös Nuorisosasuntoliiton Nuorten asunto-opas.

Laaditaan seuraavaa kertaa varten kauppalista ja orientoidutaan ja seuraavaan kokoontumiskertaan.

8. kokoontumiskerta Kokkaus & toimeentulo

Tavoitteina:

- ottaa haltuun uusi ruokalaji
- saada konkreettista tuntumaan oman talouden suunnitteluun
- päättää päätöskekkereiden ohjelmasta ja tarjoiluista

Tarvittavat välineet ja materiaalit:

- keittiötila ja ruokatarvikkeet
- paperia ja kyniä
- tussit ja fläppitaulu/isot paperit

Ohjaaja ja kauppavuorossa olevat nuoret käyvät päivän kokkailua varten kaupassa ennen koko ryhmän kokoontumista.

Fiiliskierros

Millä mielin ollaan paikalla?

Kokkailu & kurssin tarkistus

Kokkaillaan jakaen työvuorot tasaisesti. Ruokailun yhteydessä keskustellaan seuraavan kerran käyntikohteesta/vierailijasta; mitä kysyttävää nuorilla on, mitä haluavat saada tietää jne. Orientoidutaan myös päätöskekkereihin; mitä tarjolla? Mitä nuoret haluavat tehdä viimeisellä kerralla?

Talouden suunnittelu

Kehitellään yhdessä isolle paperille ”Tiina Tavallinen” tai ”Matti Meikäläinen”; Minkä ikäinen Tiina tai Matti on? Mitä tekee (koululainen, opiskelija...)? Missä ja miten asuu? Mitä harrastaa?

Mietitään Tiinan / Matin tilanteen pohjalta summittainen budjetti, joka kirjataan isoille paperille näkyviin. Millaisia tuloja ja menoja Tiinalla / Matilla on? Miltä näyttää, riittääkö rahat vai pitäisikö jostain keksiä lisätuloja tai karsia menoja? Mistä voisi olla mahdollista säästää tai mistä voisi saada vaikka osa-aikatyötä?

Jos esimerkin Tiina tai Matti asuu vielä kotona, niin keskustelussa voidaan miettiä myös että mitäs sitten kun muutetaan omilleen, mitä uusia menoeriä aiheutuu? Millaisiin tukiin on oikeutettu?

Talouden summittainenkin suunnittelu kannattaa. Yksinkertaisimmillaan se tarkoittaa kuukausittaisten tulojen ja menojen listausta vaikka ruutupaperille, mutta siihen on saatavissa myös valmiita ruudukoita ja pohjia. Työkaluja talouden suunnitteluun on saatavissa mm. Marttojen sivuilta

http://www.martat.fi/neuvot_arkeen/rahat/talouden_suunnittelu/

tai Asumisen ABC-sivustolta

http://www.asumisenabc.fi/asuminen_ja_raha/budjettilaskuri/index.html

9. kokoontumiskerta

Valinnainen syventävä kerta nuorten suunnitelman mukaisesti; virastoasiointi / harrastukset / syventävää asumistietoutta / tutustuminen kohteeseen nuorten kiinnostuksen mukaan

Tämä kerta tarjoaa ryhmälle mahdollisuuden syventää tietämystään jostain jo käsitellystä asiasta tai laajentaa sisältöä vielä yhteen uuteen asiaan oman mielenkiintonsa mukaisesti. Edellisellä kerralla mietityt kysymykset voivat olla listana mukana, että kaikki kiinnostavat ja tärkeät asiat muistetaan varmasti selvittää. Vaihtoehtoisesti tähän kertaan voi suhtautua tärkeänä ryhmätoimintana ja nuorten tsempparina – tavoitteena voi siis myös olla yksinkertaisesti yhteisen ajan viettäminen ja esimerkiksi uuteen harrastukseen tutustuminen.

Tarkennetaan myös päätöskekereiden ohjelmaa ja työnjakoa. Päätöskekereitä varten ohjaajakin voi lupautua käymään kaupassa nuorten tekemän kauppalistan mukaan 😊

10. kokoontumiskerta

Päätöskekkerit

Rennot ja mukavat päätöskekkerit nuorten toiveiden mukaisesti, nuorten järjestämänä. Kokonaisuuden suorittamisesta voi jakaa vaikka kunniakirjat.

Päätöskekereihin liittyy myös itsearviointi ja palautteen antaminen. Ryhmän mukaan palautteen voi kerätä paperilla, keskustellen tai toiminnallisin harjoittein, esim. janoilla.

Itsearvioinnissa huomionarvoisia seikkoja: Mitä opin? Millainen oli roolini ryhmässä / miten toimin ryhmän jäsenenä? Teinkö oman osani yhteisissä tehtävissä? Olisinko voinut tehdä jotain vielä paremmin?

Palautteessa huomionarvoisia seikkoja: Opinko jotain uutta? Mistä tiedosta on minulle eniten hyötyä tulevaisuudessa? Mikä tieto oli turhin? Millainen tunnelma ryhmässä oli? Mitä ajattelin harjoitteista ja kokonaisuudesta? Olisiko jotain asiaa pitänyt käsitellä enemmän / vähemmän?

